

55964

55964

4654

ÁNDALAT JEL

1990 MAR 3 0

[1990]

✓

TARTALOM

Bevezető	1.0	
KISZ - szoba	2.0	(a régi Gondolat-jel. hagyatéka)
SZTRÁJK	12.0	
Riport Tóth Andrával és Hefner Zoltánnal	14.0	
Hefner Zoltán: A sztrájk után: a sztrájk előtti	17.0	
Riport Piskó Andrásval	19.0	
Gölyaszerrel	24.0	
//: Fogalmi emlékeztető: //	27.0	
Sós Gábor: Ázsiai avfklerizmus	33.0	
Wittgenstein - kiállítás	42.0	} / Ivacs Agnes /
A Pokol száműzése	44.0	
Gál Csaba versei	47.0	
Bepillantás (Csipő Erika)	49.0	
Kigyóhoz lejegyzet	50.0	} Müller András
Kigyantéria, avagy gondolatok a kigyóban	52.0	
A tudó és a kör	54.0	
Riport Berecz Andrásval	55.0	
Deák Botond versei	58.0	

Grafikák: Fenyvesi Gábor
Lantos Edit

Bevezető

-- Elindultunk.

Adott egy feladat, melyet be kell töltenünk, és egy másik is, amit mi állítottunk magunknak. Nehéz kompromisszumot kötni, de másként nem született még lap. Nem arra gondolunk, hogy bárki is korlátozná, amit csinálunk, hanem, hogy választanunk kell tartalmat, formát, vállalva ezzel, hogy mi is kiválasztattunk.

Főleg a szövegek elé vágni. Az írások, rajzok azok amik, és olyanok amilyenek. Csak az olvasó férhet már hozzájuk.

A lap szellemét pedig merészség volna meghatározni. Ami a lényeg: egy új lapot tartasz kezében. Mindegy már hogy hogyan, milyen úton és mennyire nyugodt lelkiismerettel jutottunk el idáig.

Minden helyébe egyszerre lép, hogy elindultunk --

"A KISZ-SZOBA KOMPROMITTALÓJA LEHET SZERVEZETÜNKNEK"

A Most közreadandó dokumentumokra a tavalyi sztrájk során bukkantunk abban a szobában, amely még akkor is a KISZ számára volt fenntartva, mikor már Kari KISZ-életéről jóideje nem beszélhattünk. (Azóta szerencsére maga a KISZ is megszűnt. A szoba most tanári szoba.

Megtalálásuk talán ugyanazon véletlennek a szeszélye, mely megmentette ezen iratokat is a selejtezésektől. Főképp 1958-as dossziékat találtunk, s bennük a kor meghatározó műfajában írt anyagokat: ülések beszámolóit, jegyzőkönyveit. Ezekből válogatva talán könnyebben elképzelhető a 30-31 évvel ezelőtti egyetemi légkör, s talán ezen keresztül is morzsányi adalékot szolgáltatathatunk ahhoz, hogy 1956 után a diktatúra miként próbált "középszinten" is maszkot cserélni, csakhogy a "kommunizmus kísértete" tovább űzhesse agyrontsoló munkáját.

A válogatást három részre osztottuk, aszerint, hogy a közölt részletek az MSZMP kari pártalapszervezetére (I.), a KISZ-re (II.), vagy a felvételikre (III.) vonatkoznak.

-r-n

I.

IX. 24-i taggyűlés beszámolója

"Történelmi idők." "Történelmi napok." "Történelmi jelentőségű események." Mindenkor gyanús, hogy nemcsak publicisztikai frázisok-e ezek a kifejezések, ha a kortárs használja őket saját korának jellemzésére. Nyugodt tárgyilagossággal állíthatjuk, hogy mi felette állunk ennek a gyanúnak, bizvást használhatjuk ezeket a kifejezéseket saját korunkra alkalmazva. Azt már régóta és jogosan mondjuk, hogy történelmi időkben élünk. A szocialista tábor kialakulásának szemtanúi, győzelmeinek részesei vagyunk. Ez a forradalmi nagy korszak már visszavonhatatlanul a történelemé. A túlzás veszélye akkor állhat fenn inkább, ha egy-egy nap, egy-egy esemény mellé illesztjük oda a történelmi jelzőt. Volna azonban valaki, aki napjainktól megvonná ezt a jelzőt? Hiszen az utókor is megadja azt majd, ez egészen bizonyos. Az ember felröpítette első rakétáját a holdra. Ez az egész emberiség világtörténelmi jelentőségű sikere. Nem véletlen azonban, hogy a két táborra szakadt földi világ melyik feléről röppent fel merész célja felé, biztos pályájára a rakéta. A mi eredményük ez. Mondhatjuk így többes számban, hiszen mi is magunkénak érezzük ezt a technikai csodát. És Hruscsov elvtárs is olyan onszellen volt, hogy az egész szocialista tábor sikerének tulajdonította a holdrakétát. Tudjuk persze, hogy az érdem a SzU-é, a szovjet tudósoké, munkásoké. A siker, a büszkeség azonban közös. A SzU technikai eredményei meghódítják a világot. A tudósok már új problémák megoldásán törik fejüket, naprendszeri méretekben gondolkodnak. Ugyanakkor itt nálunk a földön korántsem minden rendben. Rendezetlen politikai, gazdasági problémák gondja mellett a minden eddiginél pusztítóbb háború lehetősége még mindig nem szűnt meg. A SzU azonban nemcsak a világűr meghódításában, hanem az emberiség békéjének megteremtésén is nagy sikerrel munkálkodik. Holdrakétái horderejű volt a

SzU-nak az ENSZ-ben előterjesztett minapi javaslata az általános leszerelésről. Katona és fegyver nélküli föld: még merészebb elképzelés, mint a világűr meghódítása, de talán sokkal hasznosabb is. Ha a holdrakéta a SzU kibontakozó tudományos és technikai fölényének a jele, úgy ez a javaslat és általában a SzU külpolitikája, Hruscsov elvtárs amerikai útja, a SzU diplomáciai, politikai fölényét jelenti. Azért olyan lenyűgöző ez a fölény, mert mögötte a marxizmus-leninizmus megvalósuló eszméi, az épülő magasabbrendű szocialista, kommunista társadalom erkölcsi fölénye, a szocialista tábor egységes ereje van. Az egyre inkább sarokba szoruló imperialisták hiába vadásznak ennek a társadalmi rendnek, ennek a tábornak gyengéire. Reménytelen fáradozásuk. Hiába próbálták zavarba hozni Hruscsov elvtársat egyes amerikai újságírók a "magyar ügyre" vonatkozó kérdéseikkel. A provokációt nyugodt fölénnel verhetette vissza Hruscsov. Mi magyarok tudjuk, hogy magabiztossága e téren is jogos. Hazánk az ellenforradalom óta hallatlan eredményeket ért el. Az eredmények számbavételére és a további feladatok kitűzésére készül most pártunk. A VII. Kongresszusra való előkészületek - még ha talán az egyetemen, karunkon nem is érezhető ez - mozgásba hozták az ország politikai, társadalmi és gazdasági életét. A pártszervezetek a választásokra készülődve a taggyűléseken jó gazda módjára megvizsgálják saját területüknek a szocializmus építésében elért sikereit, vitatkoznak a problémákról, a hiányosságokról, a hibákról, határozatokat hoznak a feladatok elvégzésére.

J e g y z ő k ö n y v

készült a Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar MSZMP alapszervezetének taggyűlésén, 1958. október 16-án.

Katona Péter titkár beszámolója:

A munkatervnek és a vb. utasításának megfelelően a beszámoló tájékoztat a választásokkal kapcsolatos feladatokról és az alapszervezet választási munkájáról.

A K.V. levelében ki van hangsúlyozva, hogy minden kommunista köteles résztvenni a választási munkákban. Oda kell hatni, hogy a Hazafias Népfront jelöltjeire szavazzanak a dolgozók, az ifjúság. Nyilvánvaló, hogy a Hazafias Népfront jelöltjeire szavazó kommunisták, pártunk tagjai, ismerik eredményeinket, tudjuk az eredmények okát, össze tudjuk hasonlítani a jelent és a múltat, tapasztalhatjuk a különbséget. A nép felemelkedésének előfeltétele a szocializmus igénylése. De ez nem mindenki előtt nyilvánvaló. Figyelembe véve a kar helyzetét meg kell állapítani, hogy a kar szavazóinak többsége nem tudja saját tapasztalata alapján szembeállítani az őri Magyarországot és a nép államát. Sok esetben nem is tudják értékelni mit jelent számukra a szocializmus. Az ellenforradalom megzavarta a fejeket, nyomot hagyott a hallgatók és dolgozók tudatában. El kell mondani újra, hogy mit jelent, hogy a gyár, a föld a dolgozóké lett. Ebben pedig döntő szerepe van a kommunista pártnak. Közismert dolog, hogy Magyarország a 3 millió koldus országa volt. A 29-30-as években 7-800 ezerre emelkedett a munkanélküliek száma. Az évi átlagkereset 681 pengő, a mezőgazdasági dolgozóknak évente 200-240 napon keresztül volt munkájuk. Az ipari és bankmonopóliumok vezetői évente többszáz ezer pengőt kerestek. Jól kerestek a földbirtokosok is. Ma nincs munkanélküli, aki dolgozik megbecsülik. Magasfokú a társadalombiztosítás. Az egyéb juttatások is jelentősen növelik a

munkabért. A földreform következtében 612 ezer paraszti földet kapott. Mindezeket el kell mondani a választóknak, a hallgatóknak, akik saját maguk nem tapasztalták ezt a különbséget. Beszélni kell a nehéz munkakörülményekről, amely jellemző volt a horthy-Magyarországra. Rá kell mutatni, hogy ma már egészen más a helyzet.

Elsősorban a művelődés problémái érintik a kar választóit. Ezzel kapcsolatban fel kell használni a statisztikai adatokat, amelyek bizonyítják, hogy a művelődés ma már az egész nép ügye lett. 1938-ban 33 ezren végezték el a 8 osztálynak megfelelő iskolát, 1957-ben pedig 100 ezren. A középiskolák és egyetemek hallgatóinak száma háromszoros. A középiskolák és főiskolák, egyetemek hallgatóinak szociális összetétele is jelentős változást mutat. Az egyetemi hallgatóknak 1938-ban 3 %-a volt munkás, paraszti származású. 1957-ben 55 %-a. Ebben a tanévben az I. éves hallgatók 53 %-a munkás, paraszti származású. A gyűléseken beszélni kell azokról az eredményekről, amelyek az ellenforradalom leverése óta vannak. Be kell bizonyítani, hogy nem igaz az a tétel, mely szerint a dolgozók hite megrendült a szocializmusban. További előrehaladásunk biztosítva van. Az ellenség elleni harc erősítése mellett erősíteni kell a szocialista demokráciát. A 3 éves terv jelentős lépés a gazdasági életben. Beszélni kell a kulturális forradalom következetes véghezviteléről, a kulturális irányelvekről. Meg kell mondani, hogy mindez azért lehetséges, mert hazánkban népi hatalom van. A szocialista demokrácia teremti meg a tömegek számára a beleszólást a közügyek intézésébe. A dolgozók maguk jelölik képviselőiket a legfelsőbb állami szervekbe és a helyi államhatalmi szervekbe is. Ezeket beszámoltatja a munkáról és vissza is hívhatja. 1939-ben a lakosság 30,4 %-a, 1953-ban 67,5 %-a szavazhatott. Össze kell hasonlítani a mai országgyűlést a horthy-Magyarország országgyűlésével. A 44-es országgyűlés felsőházában a magyar népet a következők képviselték: 82 földbirtokos, 18 gyáros, 45 főtisztviselő, 12 katonatiszt, 19 pap és 16 kulák. A Magyar Népköztársaság országgyűlése a következőképpen néz ki: munkás 43,6 %, paraszti 33,3 %, értelmiségi 23,1 %. Az USA-ban egyetlen munkás sincs. A szenátus jelenlegi összetétele: 3 % nagytőkés, bankár, 21 % nagybirtokos, a többi jogtanácsos stb. Angliában ma is áll a Lordok Háza. A Dél-afrikai Unióban a lakosság 45 %-át kitevő négereknek csak egy tartományban van választási joguk, de csak fehér embert választhatnak.

A Tanárképző Tanács legfőbb problémái

Az egyetemen folyó tanárképzés célja a marxizmus-leninizmus elvi talaján szilárdan álló, azt a gyakorlatban is töretlenül megvalósítani tudó és akaró, szaktárgyaiban alaposan járatos, hivatástudattól áthatott középiskolai és általános iskolai tanárok képzése.

Világnézeti nevelés

A Tanárképző Tanács megállapítja, hogy az egyetemről jelenleg kikerülő hallgatók világnézete sem nem idealista, sem nem materialista, hanem a kettőnek valami keveréke. A cél az, hogy materialista világnézettel pedagógusokat neveljünk.

A tanárjelöltek eredményes világnézeti nevelése érdekében szakítanunk kell a korábban gyakran felmerülő szemlélettel, hogy a világnézeti nevelés kizárólag a filozófiai és a politikai gazdaságtani meg a neveléstudományi tanszék feladata. Ugyancsak helytelen tünetként mutatkozott meg az a helytelen felfogás is, amely a világnézeti nevelést a fenti intézetek mellett a Párt és az ifjúsági szervezet feladatának tekintette. El kell érnünk, hogy hallgatóink világnézeti nevelésében valamennyi tanszékünk résztvegyen és ifjúságunkat egységes világnézeti nevelői hatások ériék. Ezért fokoznunk kell oktatóink felelősségtudatát e téren végzendő munkájukat illetőleg is.

Néhány szó a KISZ-szobáról

Néhány hete rendeztük be KISZ-szobánkat, azzal a céllal, hogy egyrészt a KISZ-tagságnak egy állandó helyiséget biztosítsunk, ahol eltöltheti szabad idejét; másrészt, hogy ezáltal szorosabbra fűzzük kapcsolatainkat a tagságon kívüliekkel. Mind a KISZ-szoba berendezése, mind a vele kapcsolatos célkitűzések helyesek és dicséretre méltók voltak. Annál sajnálatosabb, hogy ezek ellenére is a KISZ-szobához fűzött remények egyáltalán nem váltak valóra, sőt - ha a helyzet továbbra is így marad - a KISZ-szoba rövid időn belül legnagyobb kompromittálójá lehet szervezetünknek. A tagság és a kívülállók túlnyomó többsége jelenleg ellenszenvvel viseltetik a KISZ-szoba iránt, és ezt jogosan is teszi. Ez az egyik, egyelőre a legfontosabb vélemény a KISZ-szobáról. A másik: hat másodéves lány már bejelentette, hogy ilyen körülmények közt nem hajlandó ügyeletet teljesíteni, és ezt szintén jogosan tették.

A baj ott kezdődött, hogy már kezdettől fogva kialakult egy "törzsgárda". Ez önmagában még nem baj. Örülünk, hogy olyanok is vannak, akik különösen jól érzik magukat itt, és gyakran eljárnak a KISZ-szobába. Hangsúlyozom, nem ez ellen van kifogásunk. A baj abban van, hogy ez (a kívülállók körében "KISZ-szobatöltelékeknek", "KISZ-arisztokráciának" nevezett csoport) a KISZ-szobában tanúsított viselkedésével szószerint értelemben véve elriasztja a KISZ-szoba látogatásától azokat, akik szintén be szeretnének jönni ide, és jól szeretnék érezni magukat.

Érdekes megfigyelést tettem tegnap délután, öt óra körül. Az egyik színdarab szereplőgárdája próbára készült, és a KISZ-szobában nagy hangon vitatkozni kezdett arról, legyen-e próba, vagy sem. Végre elvonultak, és távozásukat a bentlévők részéről jóleső sóhaj követte. A szobában csönd lett, és egyre másra kezdtek bejönni olyanok, akik közül sokat először láttam itt. Néhány perc alatt ötven-hatan bejöttek, olvasni kezdtek, vagy csöndben beszélgettek. Senki nem zavarta a másikat, és mindenki jól érezte magát. Nagyon elgondolkasztó volt az éles ellentét a nagyhangú beszéd alatti kinos, nyomasztó hangulat, és a halk beszélgetés alatti kellemes hangulat között. Elgondolkasztó volt az is, hogy vajon miért éppen akkor jött be sok - a KISZ-szobában ritkábban látott - hallgató, amikor a színjátszók kivonultak.

A legkevésbé sem akarok megsérteni senkit, főleg a színjátszógardát nem, amely a maga területén hasznos és fontos munkát végez, amelyért köszönettel is tartozunk nekik. De azt is be kell látni mindenkinek, hogy a KISZ-szoba nem csak a vezetőségé és nem csak a színjátszóké, hanem minden bölcsészhallgatóé! Ezt pedig csak úgy lehet elérni, ha minden hallgató kellemesen érezheti magát itt. Azt sohasem mondtuk, hogy tanulószobát rendezünk be a KISZ-szobában, de azt sem, hogy hangversenytérmet! Dominózni, sakkozni, újságot olvasni, beszélgetni halkan is lehet, úgy, hogy azzal másokat ne zavarjunk. Ez tehát a kérésem mindazokhoz, akiket közvetlenül érint: csendesebben viselkedjenek a KISZ-szobában. Ismételten hangsúlyozom, nem a látogatás, és sűrű látogatás ellen van kifogás, hanem a hangoskodás ellen.

Sajnos, KISZ-szobánknak már eddig is nagyon rossz híre van a hallgatóság előtt. Ezt a rossz véleményt kell megváltoztatni úgy, hogy mindenki jól érezze magát nálunk. Ha ezt nem sikerül megvalósítani, és marad a jelenlegi helyzet, vagy még tovább is romlik, akkor ez idővel az egész KISZ-szervezetre rossz fényt vet. Márpedig szervezetünk tekintélye és jóhíre nagyon sokat ér. Sokkal többet ér még a KISZ-szobánál is!

Szeged, 1958. október 25.

Vörös László

1. A Kar világnézeti helyzete távolról sem mondható egységesnek. Három - aránylag élesen elkülönülő - részt lehet megkülönböztetni. A választási előkészületek és ezen jelentés előkészítése során végzett egyéni elbeszélgetések alapján a hallgatóság világnézeti helyzetét a lehető legpontosabban sikerült felmérni, úgyhogy a következőkben közölt adatok híven tükrözik a jelenlegi állapotot. Első csoportba tartozik a Kar hallgatóinak az a része, amely tudatosan - ha nem is teljes egészében kiforrott marxista-leninista alapokon állva - aktívan támogatja és helyesli rendszerünket. Ezeknek száma az új elsőévesekkel jelentősen megnövekedett, s ma a hallgatóság 40 %-át teszik ki. Magát az aktív részt elemezve származás szerint a következő arányokat kapjuk: az aktív, politikailag megbízható rész 42 %-át munkás származású hallgatók teszik ki, 22 % paraszt, 20 % alkalmazott, 10 % egyéb, 6 % értelmiség. A statisztikát vizsgálva több fontos következtetést vonhatunk le. Mindenekelőtt azt, hogy a munkás származású hallgatók nagy többsége az egyetemen sem tagadja meg a szülői házban belenevelt világnézetet. Annál meglepőbb a parasztszármazású hallgatók nagy részének passzivitása. Ennek legfontosabb, mondhatni azt is, hogy egyedüli lényeges oka a vallásosság. Az 1956 előtti - sok esetben hibás - parasztpolitika hatása már csak 3-4 hallgatónál nyilvánul meg abban, hogy ezzel érvelnek politikai passzivitásuk mellett. Ellenséges hangot még így sem vált ki belőlük ez a hatás, és mindössze idő kérdése, hogy az 1956 óta helyes irányba haladó parasztpolitika hatására feladják elzárkózásukat. Annál bonyolultabb a vallás kérdése. (Ez egyébként minden származási kategóriára vonatkozik, s később részletesebben is szó lesz róla). Az a tény, hogy ma még a falusi lakosság körében mély gyökerei vannak a vallásosságnak, az egyetemen a parasztszármazású hallgatók nagy részének vallásosságában érezteti hatását. De itt élesen el kell választani a fiú és lányhallgatókat.

A fiúk között - és ez vonatkozik minden kategóriára - elvétve sem akad vallásos hallgató. Ezzel szemben a lányoknak kb. 80 %-a rendszeresen jár templomba. Ahhoz hosszabb idő kell, amíg pontosan fel tudjuk mérni, ki bigott vallásos és ki nem, hányan vannak, akik már meginogtak, továbbá azt, hogy a vallásosság hány hallgatót készítet passzivitásra, elzárkózásra és hányat ellenzéki magatartásra. Mindennek felméréséhez hosszabb idő kell, annál is inkább, mert a hallgatók ebben a kérdésben túlzottan óvatosak. Annyit azonban már most is meg lehet állapítani, hogy ha nagyon lassan és fokozatosan is, de tért hódít a materialista világnézet. (...)

A hallgatók 10 %-át teszik ki azok, akik burkoltan, sőt olykor nyíltan is ellenzéki álláspontot képviselnek. Nagyjából két elkülönülő nézetet figyelhetünk meg közöttük. Egyik részükben tovább él az az ellenforradalom előtti divatos nézet, amely szerint a szocializmus és a proletárdiktatúra elvileg helyes, gyakorlati megvalósításuk azonban helytelen. Ezek a hallgatók az ellenforradalom előtti hibákra építik érveiket, azokat alkalmazkazzák a mai viszonyokra. Dogmatikusan, a gyakorlattól elszigetelten értelmezik a tudományos szocializmus tanait. Pontos megfigyelések eredményeként állíthatjuk, hogy nézeteik még a passzív körében sem kelteneek visszhangot, sőt a politikai élet egyre jobbá válása folytán mindinkább talajukat veszítik. Ezt különösen akkor lehet megfigyelni, ha a jelenlegi helyzetet a félév előttivel összehasonlítjuk. Nézeteiket ma már csupán a diákszállóban, szobán belüli viták alkalmával hangoztatják.

Tapasztalatunk az, hogy ezekkel a hallgatókkal szemben legjobb nevelési módszer éppen az ilyen szobán belüli vitatkozás, ahol kommunista világnézetű hallgatók hatására - ha szintén lassan és fokozatosan is -, de megváltoztatják álláspontjukat.

Sokkal bonyolultabb, nehezebben megismerhető, és az ellenük folytatott harc tekintetében is számottevő a másik irányzat, amit elsősorban a fiatal írók és költők képviselnek karunkon, illetve ezeknek egy része. Az említett hallgatók hetenként ún. felolvasóestet tartnak, kommunista professzor, tanácsadók és kritikusok mellett. Nívó szempontjából összetételük az, hogy van köztük 3-4 jobb költő, a többi - kb. 30 hallgató - főzapoéta. A legnagyobb baj az, hogy éppen a jobb költők között vannak azok, akik politikailag a megbízhatatlanok, és így hatásuk kiterjed az egészen gyenge költőkre is, akik sokszor fenntartás nélkül tisztelik őket, mint jobb költőket. Az említett jobb költők körében egy egyveleg irányzat uralkodik, amelyben megtalálható a nyugati burzsoá kultúra imádata, a szocialista kultúra lenézése, a népi írók irányzatának védelme, sőt még antiszemitizmus is. Említettem, hogy ez az írócsoport pártirányítás mellett működik. A KISZ szervezet azonban úgy látja, hogy az eddigi eredmények ezen a téren egyáltalán nem kielégítőek. A továbbiakban segítséget akarunk nyújtani a pártszervezetnek az írócsoport irányításában. Egyelőre nincs kialakult és meghatározott módszerünk, úgy látjuk, hogy itt a felsőbb párt és KISZ-szervek segítségét is igénybe kell vennünk, annál is inkább, mert, ha nem lépünk fel kellő időben és kellő módszerrel, ezek a nézetek szélesebb körben is elterjedhetnek.

A Kar erkölcsi állapota jónak mondható. Kirívó eset egy alkalommal sem történt. Nyugodtan mondhatjuk, hogy erkölcsi szempontból jelenleg a kar minden hallgatója megfelel a nevelői elvárásnak. Magatartás szempontjából csak egy-két esetben tapasztaltunk kezdődő huliganizmust - ami főleg öltözködésben és kifejezőmódban nyilvánult meg -, ezek azonban még csíráiban elhaltak, mivel követőre nem akadtak.

2. A pártszervezettel való kapcsolat kielégítőnek mondható. Minden fontos politikai és kulturális rendezvény megszervezése előtt tájékoztatjuk a pártszervezetet a tartalmi, formai és technikai lebonyolításról, tanácsokat és véleményt kérünk. Sok ilyen rendezvényre magától a pártszervezettől kérünk előadókat, megfigyelőket. Munkatervünket véleményezés, tanácsadás céljából bemutattuk a pártszervezet vezetőségének. Kértük a párttag oktatókat rendszeres diákszállóbeli látogatásra is.

3. A Kar tanulmányi átlaga az elmúlt félévben 4,37 volt. A KISZ-tagság átlaga kb. megegyezett a kari átlaggal. Ennek oka abban van, hogy tanulás szempontjából mindenki maximálisan igyekszik nyújtani (ami az ösztöndíj-rendszernek tulajdonítható) és nyújt is a legtöbb esetben. Egy lényeges különbség azonban tapasztalható: a bukottak, utóvizsgázók között kevés a KISZ-tag. Az utóbbi félévben csak egy KISZ-tag kényszerült utóvizsgára.

Tanulmányi téren az utóbbi időben egy feltűnő jelenséget lehet megfigyelni: a hallgatókból hiányzik a tudásszomj, ami feltétlenül szükséges ahhoz, hogy kitűnő vagy jelesrendű tanulók legyenek, azt megtanulják, de ezen túlmenően, elmélyült szaktanulmányokat nem folytatnak. Kitűnő és jelesrendű hallgatóink között sokan vannak olyanok, akiknek képességei jóval meghaladják azt a szintet, ami a jelesrendűséghez kell. Ennek ellenére képességeiket nem használják fel további - a kötelező anyagon felüli - tanulásra. Ennek oka

az, az utóbbi időben egyre jobban elterjedő nézet, amit így fogalmaznak meg: azért erőltessem meg magam, azért tanuljak többet, hogy végül egy általános iskolában tanítsam mindazt! Hallgatóink nagy része jelenleg nem látja értelmét a túlzott mértékű tanulásnak, mondván, hogy egyforma fizetést kap, akár elégséges, akár kitűnő az eredménye. Ez a nézet annál is károsabb, mert egyre jobban elterjed. Általában a kiváló tanulók esetében két szélsőség van: egyik az, hogy csak tanulással foglalkoznak (Népköztársasági ösztöndíjasok), mindenféle politikai és más jellegű megmozdulástól távolmaradnak, teljesen elszigetelődnek a hallgatóságtól és csak saját tanulmányaiknak élnek. Másik az, hogy a kiváló adottságokkal rendelkező hallgatók annyi időt fordítanak mozgalmi, KISZ munkára, hogy komolyabb, elmélyültebb tanulmányi és kutatómunkát végezni nem képesek, csak annyit, hogy ezzel kitűnő vagy jelesrendű eredményeket biztosítani tudják. Olyan kiváló hallgatóink jelenleg egy sincs, aki a két szélsőség között állana.

III.

A felvételekkel kapcsolatos feladatink (részletek)

- Azonos pontszám esetén minden esetben előnyben kell részesíteni a munkás-paraszt szülők gyermekeit, a politikailag aktív, tehát társadalmi tevékenységét ténylegesen végző fiatalokat. Egyes esetekben a politikailag szilárdabb, vagy pl. párttag szülők gyermekeit még kisebb pontszám esetén is felvételre kell javasolni. Rendkívül fontos, hogy a munkásmozgalmi múlttal rendelkező szülők gyermeke felvételt nyerjen.

- A vizsgabizottságban résztvevő párttagok és KISZ-tagok ügyeljenek arra, hogy a közepes vagy jó érettségivel jelentkező és a vizsgán kisebb pontszámot elérő, de osztályhelyzete és politikai beállítottsága folytán számunkra fontos tanulók helyzetét megkönnyítsék - még a kisebb mértékű pontszámnövelés eszközeivel is. Természetesen ez nem jelenti a szakmai igény túlságos csökkentését. A felvételi munka súlypontja a vizsgabizottságokon van.

- A vizsga és a felvételi bizottságok összetételét a pártalapszervezetek és a KISZ június 8-ig döntsék el, mivel a nyári ösztöndíjat június 9-én beszélik meg az állami vezetéssel. A bizottságokra vonatkozó személyi javaslatokat terjesszék a dékán elé. A bizottságokban biztosítani kell a párttagok túlsúlyát, de pártönkivüli lehetőleg mindenütt vegyen részt a bizottságokban. Nagyon fontos a vizsgabizottságok jó összetétele. Különösen vonatkozik ez a TTK-ra.

- Minden eszközzel meg kell akadályozni az érdemtelen közbenjárásokat, protekciókat. Kizárólag a városi PB, az egyetemi PB és az egyetemi, vagy városi KISZ beleegyezésével, javaslatával lehet valakit előnyben részesíteni, illetve támogatni.

A Tudományegyetemi Párt VB 1958. június 3-án tartott ülésének megállapításai és határozatai a felvételi munkával kapcsolatosan:

Ezt ember megbízólevele (előtérbe gyűjtés):

V. Ildikó: Kecskemeten kapta. Ismerőse egy vezető KISZ-funkcionárius. Két nappal előtte nyomták a kezébe. KISZ-munkát alig végzett. A visszaélés nyilvánvaló.

F. Zsuzsanna: A megbízólevelet XIX. kerületi KISZ-bizottság állította ki (?), de MSZMP pecséttel van ellátva. Tulajdonosa nem tudott választ adni arra, hogy hogyan és miért kapta.

Felháborító, amit a bicskei gimnáziumban csináltak: K. Judit az oltani ref. felkész. lánya (1959. óta KISZ-tag) a felvételi bizottság előtt bevallotta, hogy hisz Istenben, sőt rendszeresen jár templomban és úrvacsorát vesz. Mindezt természetesen nyilvánosság előtt, mindenki tudtával. Ilyen körülmények között iskolai KISZ szervező felkárnak választották. Az ottani viszonyra jellemző, hogy a KISZ-bizottság, az iskola melegen ajándékozta, felkért a léve ideálisra beállított állapotáról.

(Pálmán előtti)

S. Erzsébet: Jó fellépésű, értelmes lány. Felkészültségén az iskola hibája látszik. (Kitűnő tanuló). Családja munkásszorgalmi hagyományokkal rendelkezik (versesklubok, direktórium tagok). Tagja volt az iskolai ateista-körnek.

B. Lajos: Szimpatikus fellépésű gyerek. Magyarból végtelenül gyengén szerepelt (a Csongor és Tündét eposznak tartja, Batsányiról semmit nem tud). KISZ megbízóleveles.

M. József: Jó fellépésű, intelligens, jól felkészült. A kollégiumi években a kollégiumi tanács aktív tagja volt. Világnézete szilárdan materialista, egész viselkedésén látszik, hogy ez nem póz nála, hanem meggyőződése.

S. Boldizsár: KISZ megbízólevéllel jött. Középiskolás korában kollégista volt. Marxista meggyőződésű gyerek, akinek aktivitására számítani lehet.

H. Anna: Parasztszülők gyermeke, román nemzetiségű. Jó felkészültségű, szerény fellépésű. A család materialista, apja egy ideig párttitkár volt.

Dr. Öveges Lászlóné: Azért jött egyetemre, mert "megúnt orvosfeleség lenni". Nagypapjának 150 hold földje volt. Apja ügyvéd. Véleményünk szerint az egyetemi helyeket nem az ilyen jómódjukat megúnt embereknek kell elfoglalni.

P. Miklós: Mindket nyelvből jól felkészült. Kimondottan nyelvész érdeklődésű, aki választott szakjaon kívül német, spanyol, esperantó és londoni nyelvvél is foglalkozik.

E. Anikó: Az a típus, aki szemforgatásával és szájrángatásaival akar környezetére hatni és tárgyi tudását pótolni.

(1961)

H. Éva: 1. éves magyar-orosz szakos, szülei párttagok. A mozgalmi életnek már általános iskolás kora óta aktív tagja. A középiskolában osztálytitkár és az Ifjú Gárda vezetője volt. Igen aktív KISZ-munkát végzett, de a tanulásból is kivette részét.

A felvételi vizsgán is jól szerepelt, 18,5 pontot ért el. Alapszervezetében, mint KISZ csoportvezető dolgozik. A csoport tagjai szeretik. Kissé ideges ember, de jóindulatú és mindig segítőkész. A közösség megbecsüli higgadt, tárgyilagos ítéletei miatt. Világnézete materialista, ezt családi körülményei is nagy mértékben elősegítették.

(1964)

G. József: 1. éves magyar-orosz szakos hallgató: Középiskolai tanulmányait jeles eredménnyel végezte. Utána az ELTE magyar-latin szakára jelentkezett. A latin felvételi vizsga sikertelensége miatt utasították, hogy egyetemünkön orosz szakkal próbálkozzék.

(1964)

Motto:

"Egyetlen egy dolgot tartanék antentikusnak. Ha bemennék az egyetemre, felvennék egy indiánfelszerelést és elkezdenék üvöltöni a folyosón a könyvesnéninél, egészen addig, míg el nem csuklik a hangom. Körülbelül ennyi véleményem van a bölcsészkarról."

SZTRÁK →

Volt egyszer egy sztrájk. Csonkasága és befejezetlensége mered ránk a múltból. Ha gondolunk egyáltalán rá. Mintha mi sem történt volna, telnek tovább napjaink. Egyáltalán fontos volt ez nekünk? Mi történt '88 őszén? Legalább a kérdések feltevéséig jussunk el!

Forradalmi romantikát játszottunk néhány héten keresztül, aztán jött a vizsgaidőszak, egyre gyűlt a tanulnivaló, a gyűléseket is untuk már, éppen ideje volt abbahagyni? Néhány ember ügye volt csupán a változtatás, akik egyre inkább eltávolodtak és elszigetelődtek a többiektől?

A sztrájk vezetői nem voltak elég radikálisak, féltek egy okkupációs sztrájk következményeitől? Mit akart a csendes többség? Támogatott volna egy radikálisabb megoldást? Miért nem jött létre szorosabb szövetség a tanárokkal?

A kérdéseket folytathatjuk egészen addig, hogy másfél év elmúltával van-e értelme beszélni a sztrájkokról. Úgy gondoljuk van, mivel az akkor megfogalmazott követelések ma is időszerűek. A fogalmi emlékeztető magáért beszél. Bár történtek változások és változtatások, ezek lassúak, következetlenek.

A követelések önmagunkkal szemben is élnek. Fel kell tennünk magunknak a kérdést: Valóban szeretnénk egy jóval szigorúbb, de szabadabb egyetemet amely elvárja s megköveteli az egyéni gondolatokat, a tudásra alapozott szabad véleményalkotást? A második sztrájk alatt kongó egyetem erre a kérdésre volt válasz, vagy más oka volt a távolmaradásnak?

Olyan diákokat kérdeztünk meg, akik részt vettek a sztrájk szervezésében, belülről látták az eseményeket. Célunk a vélemények szabad ütköztetése, amely segíthet a történetek újragondolásában.

G.: Hogyan látjátok több, mint egy év elteltével a '88-as őszi sztrájkot?

Tóth Andrea: Szégyenteljesen alakultak és csendesültek el az események. Legfőbb újra át kellene gondolni s feldolgozni, hogy ne maradjunk abban a látszatban, mintha annyira jó srácok lettünk volna, akik csinálták a maguk forradalmát. Ilyen nem volt. Nem szeretném, ha ez így öröklődne át, s öt év múlva ez is mítosz lenne, mint ahogyan oly sok régebbi dolog a dicső múltba került. Ilyen fiktív mitológiára alap nincs és nem is volt. Csináltunk egy tűzijátékot, aztán vége lett. Természetesen akik megszervezték a sztrájkot, azok változásokat akartak, ezért csak tisztelni lehet őket. Úgy gondolom azonban, hogy ez csak néhány ember ügye maradt.

G.: A sztrájk előtt létrejött fogalmi emlékeztetővel egyetértetek?

Hafner Zoltán: Igen, a Szilasi Laci által megfogalmazott követelések a középkori universitas hagyománynak s a modern nyugati egyetemek ötvözetének a létrehozása, mint cél jó ötlet volt. A mozgalom jól indult, de később elrontottuk, s ezzel önmagunkat járattuk le. Eljátszottunk egy lehetőséget, és nem biztos, hogy újra ebbe a helyzetbe kerülünk. Manapság a kelet-európai országokban legtöbbször a diákság a társadalmiváltozások kikényszerítője. Ehhez képest a mi mozgalmunk nevetséges volt. A saját generációunkat járattuk le.

G.: Véleményed szerint hol hibáztunk?

T. A.: Az első sztrájkig simán ment minden. A sztrájk napján lejött a minisztériumból egy főnök, aki végig azt hangsúlyozta, hogy nem tárgyalóképes. Erre mi lehurrogtuk, úgy menekült el Szegedről. Adtunk nekik 30 nap gondolkodási időt, utána pedig büszkén hazamentünk. Ez nagy hiba volt. Nem panasznapot kellett volna tartani, hanem felrakni őt az első vonatra s aztán kihirdetni, hogy mindenki menjen haza a hálózásáért s költözzünk be az egyetemre. Szerintem az emberek többsége benne lett volna. Akkor még nagyon jók voltak a pozícióink. Ezekkel az emberekkel nem lett volna szabad tárgyalnunk, mivel teljesen más síkon mozogtak, s nem voltak párbaalképesek. Így viszont újra sikerült eljátszaniuk ugyanazt a "szalámi-taktikát", amit korábban is többször eljátszottak. Ennek az eredménye világosan látszott a második sztrájkon.

G.: Szerintetek mi volt az oka a második sztrájk kudarcának?

T. A.: Már a sztrájkot megelőző Kari Gyűlés is teljes kudarc volt. Akik elmentek oda, azok a sztrájk folytatását várták, mivel a követeléseiket nem teljesítették. Ehelyett egy szervezet létrehozásáról kezdtek el beszélni nekik, és ha néhány ember nem veri az asztalt, akkor talán még az újabb sztrájkot sem szavazzuk meg. Elismerem, fontos egy koordinációs szervezet létrehozása, de akkor nem erről kellett volna beszélni. Ezzel kitoltuk a mozgalmat az egyetemről, s így sok ember számára a tiltakozás értelme veszett el, megingatta a hitüket a dolog tisztaságát illetően. Ugyanakkor ahelyett, hogy kimentünk volna az utcára, másfél méteres falak között, az egyetem területén belül szerveztünk demonstrációt. Ebben az esetben az Operatív Bizottság szerintem figyelmen kívül hagyta az évfolyamgyűlések határozatait. Azzal érveltek, hogy ne zavarjuk a város lakosságát, mert a közhangulat ellenünk fordul. Ez egy kommunista félelem volt, hogyha kivonulunk az utcára, akkor már jön a forradalom. Ha akkor rendezünk például a hídon egy tüntetést sokkal jobban odafigyeltek volna ránk.

G.: Andrea, te benne voltál az Operatív Bizottságban, s a második sztrájk előtt kiléptél. Hogyan látod most a Bizottságon belüli ellentétet?

T. A.: Pikó Andrászt tisztelem és szeretem, mivel őszintén változtatni akart a dolgokon, rengeteg idejét és energiáját rászánta erre. Ő politikus alkat, s nem egy anarchista forradalmár. Tárgyalások, írásbeli biztosítékok megszerzése útján képzelte el a változást. Ezért akarta a szövetséget is létrehozni, hogy hivatalos alapja és bázisa legyen a mozgalomnak. A probléma szerintem az, hogy Magyarországon akkor sem volt, és ma sincsen súlya a papíroknak, a hivatalos biztosítékoknak. Sokkal radikálisabban kellett volna kikényszeríteni a változásokat.

G.: Mi a véleményed a tanárokról?

H. Z.: Az egyetem hivatalos vezetése félt. Akkor még éltek a forró drótok, gondolom főnről gyakran felelősségre vonták őket, így megpróbálták fékezni a lendületet.

A tanárok közül sokan támogattak minket, de eddig senki nem ment le, hogy kockára tegye a saját pozícióját. Ha mi elfoglaljuk az egyetemet, nekik is

nyíltan állást kellett volna foglalniuk.

Ugyanakkor keményen fel kellett volna vetnünk a személyi kérdéseket is. Ezt nem tettük meg, így most sem mondtuk ki nyíltan, hogy ez vagy az a tanár nem az egyetemre való. Az elmúlt negyven év kontraszelekcióját ugyanúgy érezzük mint eddig.

T. A.: Az a legszörnyűbb, hogy rajtunk kívül mindenki kikaparta magának a gesztenyét: a rektor, a dékán, a szakszervezet, a tanárok. A diákokat előre tolva a hátunk mögött elérték amit akartak. Érdemi változás az oktatás terén viszont azóta sem történt.

Bemegy az ember a Bölcsészkarra, s érzi a fülledt levegőt, amely tele van nyíltan ki nem mondott ellentétekkel, elhallgatásokkal.

Köszönjük a beszélgetést.

A sztrájk után: a sztrájk előtt

Úgy tűnik -- ha nem is a sztrájknak köszönhetően, de azóta -- az oktatási körülményei, lehetőségei javultak: menesztették Czibert, az MSZMP, a hadsereg és a munkásőrség vagyonának egy töredéke (elsősorban épületek) a Művelődési Minisztérium kezébe került, több az egyházi- és lehet már magániskola, nagyobb az autonómia és a tanszabadság, megszűnt az orosz nyelv kötelező jellege, eltörölték a marxista tantárgyakat (más kérdés, hogyan) és ha nem is rendezték, de emlegetik a pedagógusok fizetését stb. Csakhogy mindezen intézkedések közben a felsőoktatási intézmények belső struktúrája lényegében érintetlen maradt. A sztrájk előtt született Fogalmi emlékeztető pontjainak jórésze továbbra is aktuális: ösztöndíjrendszer nem változott, egyetlen egyetemre nem való tanárt sem bocsátottak el, a szigorlat és a kollókvium között nincs különbség, az irodalom és a nyelvészet szétválasztására nem történtek érdemi lépések -- hogy csak néhányat említek "emlékeztetőül". Holott a sztrájknak épp az előbb említett problémák voltak a közvetlen kiváltó okai. Hogy követeléseink nem jártak sikerrel, abban -- véleményem szerint -- elsősorban mi vagyunk a hibásak.

Amit leginkább sajnálok az az, hogy az Operatív Bizottság és a hallgatók között nem volt igazán élő és folyamatos a kapcsolat: a sztrájk idején nem volt olyan a légkör, hogy egy alsóbb éves ismeretlenül is oda merjen menni ötleteivel az ismert diákvezetőkhez. Emiatt aztán a szervezői hálózat mindvégig belterjes és kislétszámú maradt. Miközben egy-két ember valóban sok munkát végzett (olykor talán kapkodva és idegesen is, ami érthető), a Karon belüli tartalékok kihasználatlanul maradtak (itt most csak a BÖLHE szervezőire utalok), holott jó koordinációs és propagandamunkát csak egy, már tapasztalatokkal rendelkező és nagyobb létszámú stáb végezhetett volna. De talán a vezetőknek nem is volt igazán szüksége arra, hogy a Karon belüli energiákat teljesen kihasználják. Kezdetektől hangoztatták azon nézetüket, hogy kezdeményezésük ne váljék mozgalommá és tartózkodjunk a "politikai konnotációktól". Ez az első stádiumban talán még érthető is volt, de az országos demonstráció idején már kevésbé. Úgy gondolom, hogy azokat a követeléseket, amelyeket az Operatív Bizottság oly szépen megfogalmazott a Fogalmi emlékeztetőben és az Állásfoglalásban, nem képviselték kellő határozottsággal. (Egyébként bizonyos értelemben ez a szervezet fikció volt, hisz e név alatt elsősorban Pikó Andrást és Szilasi Lászlót kellett érteni, akik talán nem is voltak tagjai e bizottságnak.) Talán nem bíztak eléggé sem magukban, sem a JÁTE BTK hallgatóságában, de tény, hogy mérsékeltebbek voltak a hallgató többségnél. (Úgy gondolták vajon, hogy csak így őrizhető meg a tanárok támogatása? Nem tudom. De itt kell megjegyezni, hogy idővel elterjedt az a nézet, miszerint a sztrájk két vezetője azért igyekezik mérsékleltre inteni a diákságot, mert megijedtek a következményektől: attól, hogy demonstrátori, illetve lehetséges oktatói állásuk veszélybe kerülhet. Kivonulva pedig az utcára őket fogja a rendőrség felelősségre vonni. Az első félelmükről nem tudok semmi bizonyosat, de a második eshetőségtől valóban tartottak.) A többséggel szembeni bizalmatlanságnak addig talán még volt is némi alapja, amíg az évfolyamgyűléseken ki nem derült: a hallgatók igenis a radikális eszközök mellett vannak. És nem valami "forradalmi

romantikától" vezetve, hanem mert sem a Művelődési Minisztérium, sem a tömegtájékoztató nem vette komolyan őket. Az akkori helyzetben szerintem az utcára való kivonulás (vagy a későbbiekben esetleg a vizsgázás együttes megtagadása) lett volna az a hathatós érv, amely számunkra is elfogadható érdemi döntéseket kényszeríthetett volna ki talán a kormányzattól. Erről a lehetőségről mondtunk le, de jellemző módon úgy, hogy ez mégse tűnjön lemondásnak. Az országos demonstrációra gondolok, pontosabban arra, ami Szegeden történt. Miközben a diákság egyértelműen a békés utcai tüntetés mellett foglalt állást, a vezetők a magas betonkerítéssel körülvett sportpályát választották e célra, mondván, nincs engedélyünk (!) másra -- A fent nevezett hely pedig úgy nyílt terület, hogy közben mégis az egyetemhez tartozik és nem irritálhatja (!) az arra tévedő járókelőket. Ezt a megoldást mindenki méltatlannak és cinikusnak találta, ám tenni senki nem tett ellene. Épp ezért, ha ezen írás az Operatív Bizottság ellen is szól, mégsem kívánja bűnbaknak megtenni. Nem akadt ugyanis egy olyan velük szemben nyíltan fellépő "ellenzék", amely az irányítást át merte volna venni, holott a lehetőség erre is adott volt. (Bizonyára annak is több oka van, hogy erre nem került sor: a kellő felkészültség és a lelkesedés hiánya, a rendelkezésre álló idő rövidsége stb.) Ennek elmulasztása talán van akkora vétek, mint az Operatív Bizottság következtetlenségei.

Még csak annyit: szomorúnak és nevetségesnek tartom, hogy a sztrájk belső dolgairól még érdemes beszélni. Mert érdemes. Nyíltan talán még egymás között sem vallottuk be: amit tettünk, nem volt más, mint hogy felismertük saját nyomorunkat és aztán szépen belenyugodtunk. (Ha netán a sztrájknak mégis volt haszna, nem mi kamatoztattuk. Hisz az országossá nőző demonstráció bizonyára nem jött rosszkor sem a költségvetésből nagyobb részt követelő "kulturális lobbynak", sem a tantervutasítás ellen fel-fellépegető egyetemi vezetőknek, sem a fizetésükkel és a munkakörülményeikkel elégedetlen tanároknak.)

Azóta, ami itt az egyetem falain belül van, legalább annyira kiábrándító, mint korábban. A diákérdekképviselő nem működik, igazi hagyományaink nincsenek, az új "B" szakosok és a speciális képzés nem igazán váltják be a hozzájuk fűzött reményeket, az órák nagy többsége változatlanul unalmas... De mindezeket csak felsorolni ugyanúgy felesleges, mint "annak idején", a sztrájk előtt.

Hafner Zoltán

Riport Píkó Andrásról

G.: Több mint egy év telt el a '88 őszi, viharosan induló, majd hamar elhaló egyetemi sztrájkhullám óta. Tavaly ősszel végre lehetőségünk nyílt arra, hogy a vágyainkat szembesítsük a valósággal, a tényeket a minisztériumi mellébeszéléssel. A szembesítésnek csak a kezdetéig jutottunk el. Jóval kevesebbet értünk el, mint amennyit elérhettünk volna. Most újra elhallgatások a felszín alatti kapcsolatok, intrikák határozzák meg az egyetem légkörét.

Arra lennénk kíváncsiak, hogyan látod most, hónapok elteltével azt a megmozdulást, amelynek irányítója voltál. Miért éppen Szeged és miért pont a Bölcsészkaron robbant ki a sztrájk?

Píkó András: Ez egy nagyon konzervatív egyetem, amelynek vannak előnyei és hátrányai. Jó oldala az, hogy a diákok és tanárok közötti viszony jóval melegebb, mint például Pesten. Az oktatási rendszer viszont németes, konzervatív jellegű. A hivatalos egyetem mellett kialakult egy "kvázi egyetem", amelyet a diákok által tartott vagy a diákok és lapok által szervezett előadások jelentettek. Voltak tehát az ismeretszerzésnek olyan lehetőségei is, amelyek nem a formális egyetemhez kötődtek. Azok az emberek, akik mozgolódtak, ismereteiket ebből a környezetből szerezték és az igazi egyetemet is ilyenre szeretnék volna változtatni.

A sztrájkot azért mi kezdtük el, mert volt egy hosszú éveken át tartó folyamat, amely belülről bomlasztotta fel ezt a tanulmányi téren konzervatív, ideológiai téren viszont a többinél jóval liberálisabb egyetemet.

G.: A sztrájk kiváltó oka az ötödévesek problémája volt.

P. A.: Igen, de azt tudtuk, hogy ez csak a felszín, s a hiba az oktatási rendszerben. Rossz volt már másodéves korunkban is, csak akkor nem az volt a probléma, hogy mennyit kell hospitálnunk. Ez csak az utolsó csepp volt a pohárban. Átnéztük a tanulmányi rendeket, az óraszámokat, az ösztöndíjrendszert. Táblázatokat készítettünk. Nyilvánvaló volt, hogy hivatalos úton nem érdemes tiltakozni. Ha bejárjuk a különböző lépcsőket, akkor 3 hónap múlva visszajön, hogy 3 év múlva esetleg majd lesz rá lehetőség. Csak egy mód maradt, a kényszerítés. Az Operatív Bizottság soron kívül összehívta a Kari Gyűlést, s az megszavazta a sztrájkot.

G.: Milyennek ítélte meg a közhangulatot az első sztrájk előtt?

P. A.: A sztrájk első napján ugyanazt éreztem, mint amit '85-ben a HKR (Hallgatói Képviseleti Rendszer) próbálkozásai idején. A változás nem volt benne a levegőben. Ez nem azt jelenti, hogy nem volt érdemes megcsinálni. Volt kiváltó oka, voltak következményei, de nem volt mindenki előtt világos az, hogy meg kell tennünk.

G.: Hogyan ítélte meg a tanárok hozzáállását? Véleményünk szerint bár elhangzottak támogató nyilatkozatok a szakszervezet és a párt részéről, a tanári kar igazából nem állt ki mellettünk, hanem megpróbálták kivárni az eseményeket.

P. A.: Úgy gondoltuk, ha igazán sikeresek akarunk lenni, meg kell nyernünk a tanárokat a minisztériummal szemben. A katedra két oldalán állóknak sok esetben nem azonosak az érdekeik. Mi erről taktikai megfontolásból nem beszéltünk, hogy ne riasszuk el őket. Így támogattuk azt a teljesen jogos követelésüket, hogy emelkedjen a fizetésük, ellenben nem harcoltunk következetesen azért, hogy a tanároknak legyen egy ellenőrző mechanizmusuk, amivel mi értékelni tudjuk a munkájukat, s kiküszöbölhetjük az évek óta tartó kontraszelekciót.

Követelésünk az egyetemisták között is csak azért talált egyértelmű elfogadásra, mert a felfokozott hangulatban elsikkadt az, hogy tetszik-e mindenkinek a teljesítményelvűvé váló egyetem, amelyben sokkal keményebben kérnek számon, viszont szabadabb is lesz. Voltak olyanok, kiknek előnyére vált volna az új rendszer, s akadtak diákok és tanárok között egyaránt, akiknek nem volt érdekük a változás. Így a tanárok a bérkövetelésben teljesen mellénk tudtak állni, még az utonómiával sem voltak problémák, a tanszabadsággal viszont igen. Ez egy olyan kérdés, amely keményen sért tanári érdekeket, s bizonyos esetekben a minisztériummal a "főgonosszal" kellett volna összefognunk azért, hogy elérjük a célunkat.

G.: Milyen ellentétekre gondolsz?

P. A.: Ellenkezést váltott ki például az a követelésünk, hogy a vizsgák, s az órák számát szállítsuk le egy jóval alacsonyabb szintre. Az általános gondolkodásmód az volt, hogy minél többet tanítanak és kérnek számon, annál többet fogunk megtudni. Ez nem így. Már az előző diákparlamenten

felvetődött, hogy a rendszer azoknak kedvez, akik jó memóriával rendelkeznek. Szépen teletöltik az agyukat a vizsgára, aztán lehúzzák az egészet mint ahogy a WC-n szokták, mivel kell a hely a többi információnak. A szigorlati rendszer is tarthatatlan. Ez egy olyan dupla vizsga, ahol mindent visszakérdeznek az évszámoktól kezdve, ennek így nincs értelme, mivel egyszer te már levizsgáztál abból az anyagból. A szigorlaton arra kellene fektetni a hangsúlyt, hogy mennyire kreatívan, milyen egyénien tudod feldolgozni az anyagot. Van-e általános képed a korról, mennyire tudod azt elmondani. Mivel értelmiségiek leszünk, vissza kellene már végre adni az írás tekintélyét is.

G.: Beszéltünk Tóth Andreával, aki a második sztrájk előtt lépett ki az Operatív Bizottságból. Szerinte nem voltak elég radikálisak, az országos szövetség ügyét erőltették, s nem álltak ki egyértelműen az újabb sztrájk mellett. Amikor az évfolyamgyűlésekben a többség úgy gondolta, hogy ki kell menni az utcára, az Ady téren négy fal között, önmagunknak szerveztünk gyűlést. Allítólag erről egy titkos megállapodás is volt a dékán és közteték.

P. A.: Andrea és baráti társasága egy eléggé markánsan kivehető csoport volt, akikkel előzőleg jól tudtunk együtt dolgozni. Az ellentétnek nemcsak a radikalitás eltérő foka volt az oka, hanem az irányítás kérdésében felmerülő problémák is. Gyakran tapasztaltuk azt, hogy húzódoznak, nem jönnek el a megbeszélésekre. Mi haragudtunk azért, mert nem voltak használhatóak, ők pedig azért, mert úgy tűnt, mintha kisajátítanánk az irányítást. A kettő egymást feltételezte. Személy szerint nagyon sajnáltam ezt, hogy kiváltak közülünk, az viszont nem tetszett, hogy Andrea ezt pont a második kari gyűlés előtt jelentette be.

G.: Mi igaz a titkos megállapodásból?

P. A.: A második sztrájkot megelőző napokban valóban beszélgettünk a dékánnal. Ezekben a napokban tárgyaltunk a minisztériummal is és azt láttuk, hogy amíg az elzárkózik mindenfajta reformtól, addig az egyetem vezetése végre hajlandó lépni. A dékán megkérdezte mit tervezünk. Elmondtuk, hogy mivel a minisztérium elzárkózik, nő a feszültség a diákok között. A véleménye az volt, hogy nem lenne taktikus, ha kimennénk az utcára. Ezt -- bár nem azért, amiért a dékán -- én is így gondoltam.

Tartottunk a kivonulástól, mivel az akkori politikai légkörben nem lehetett belátni a következményeit. Félünk attól, ha kivonulunk, az megfordítja a közhangulatot. Megjelent például a Délmagyarországban egy tudósítás a megyei pártértekezletről, ahol az egyik képviselő azt mondta, hogy amíg az egyetemisták sztrájkolnak, addig a munkás fiatalok dolgoznak. Ennek a kijelentésnek nagyobb volt a hatása, mint amelyet megérdemelt. A hangulatra jellemző volt, hogy mindenki erről beszélt.

Azok, akik hivatalos dolgokban kezdenek eljárni, azok szemében, akik ezt nem teszik meg -- ha tetszik, ha nem --, mindenféleképpen besározódnak. Én nem vagyok egy forradalmár típus. Elismerem, sokkal tisztább az, ha nem problémázunk, hanem kimegyünk az utcára, s majd meglátjuk, mi lesz. Előtte viszont elkezdtünk tárgyalni, nem volt ok megszakítani a tárgyalásokat akkor, amikor már a tanárok is léptek felénk, és úgy láttunk eredményeket tudunk elérni. Szeptemberben rögtön az egyik legerősebb fegyverhez nyúltunk, a sztrájkhoz. Ezt nem lehet mindennap megismételni, mert elveszti a jelentőségét. Úgy gondoltuk, ha a tárgyalások végképp nem vezetnek eredményre és már valóban nem marad más megoldás, csak akkor fordulunk a radikálisabb eszközökhöz. Ugyanakkor az évfolyamgyűlések tapasztalata nem erősítette meg az Andreáék véleményét. Tévednek, ha úgy gondolják, hogy az egész bölcsészkarai társulat úgy gondolkodott, mint ők. Nem úgy, ahogy ők, és nem is úgy, ahogy mi, hanem bent maradt a kollégiumában, vagy örült, hogy hazamehetett. Igazából egyikünk sem mondhatja, hogy neki volt nagyobb tömegbázisa, hiszen még mi is túl radikálisak voltunk sok embernek, akik magát a sztrájkot kérdőjelezték meg.

G.: Mi valósult meg a követelésekből?

P. A.: Az ötödévesek problémája megoldódott. Oroszt sem kötelező már tanulni. A sztrájk után pénzt kapott az egyetem, amelyből több tanár kimehetett külföldi ösztöndíjra. Igazából a pénzösszeg sem arra fordítódik, amire kellene.

Ugyanakkor kiderült, hogy a megvalósult kari reformok is alapnélküliek, mivel az általános és középiskolai oktatás ugyanolyan rossz, mint volt.

Tízennyolc éves korig létezik egy szörnyen működő oktatási rendszer, és erre alapozva szeretnénk mi európai szintű egyetemet létrehozni. Ez képtelenség.

Mivel kikerültem az egyetemről, a mostani kísérletekről keveset tudok mondani.

G.: Mi van a sztrájk idején megszervezett érdekvédelmi szövetséggel, az OFÉSZ-szel? Működik-e?

P. A.: A sztrájk után volt egy viharos kecskeméti diáksztrájk, amely teljesen nevetségessé vált. Jellemzésére elég annyi, hogy mire a parlament döntéshozatalhoz érkezett, annyian elmentek, hogy az döntésképtelenné vált. A küldöttek többségét azok tették ki, akik egy évvel korábban a veszprémi parlamenten kompromisszumot kötöttek a minisztériummal. Ezért szétszedtük az OFT koncepcióját, amely életképtelen volt.

Az ott lévő, akkor még KISZ-es különítmény viszont eljátszotta a szavazógép szerepét, megszavazta a programot. Tipikus patthelyzet. A végén mindenféle jogászfiókával egy döntésképtelen parlament hozott egy olyan határozatot, amelyből aztán semmit sem tudtak megcsinálni. Az OFÉSZ a legutóbbi információim szerint még működik, és főleg pesti egyetemekre korlátozódik.

G.: Hogyan gondolsz vissza a kudarcba fulladt november végi második sztrájkra?

P. A.: A második sztrájk életem egyik legrosszabb élménye volt. Alig lézengtek az egyetemen. Azt a tanulságot mindenféleképpen le kell vonni az eseményekből, hogy sokkal egyszerűbben lehetett volna mindent megcsinálni, ha van egy ténylegesen működő helyi önkormányzat, s az hirdeti ki a sztrájkot. Úgy talán lettek volna olyan csatornák, amelyeken keresztül ellenőrizni lehet az irányítókat. Ennyire nyilvánosak még sosem voltunk, bár sok embernek még így sem volt világos mire gondolunk. Nem volt lapunk, az információkat megpróbáltuk az évfolyamgyűléseken keresztül eljuttatni a többiekhez. Ez egy lehetetlen helyzet, hogyha valamilyen fontos dolog történik, gyorsan összehívunk egy gyűlést. Az emberek a negyedikekre már nem jönnek el.

Gólyaszemmel

Universitás: egyetem, tanárok és tanítók közössége, az a hely, ahol a disputáció folyik. Vágytunk rá, hogy eljöjjön az idő, amikor mi is részesei lehetünk ennek a "közösségnek". Ideje, hogy szembenézzünk az eltelt hónapokkal, évekkel: valóban megvalósultak-e reményeink, hogyan módosult az egyetemről alkotott képünk. Néhány ifjú diáktársunkat kérdeztem eddigi tapasztalataikról. A beszélgetés három elsőéves lánnyal folyt Schneider Beáta és Rákász Judit magyar-történelem, Horváti Ildikó orosz-angol szakos.

Bea: Második próbálkozásra jutottam be az egyetemre. Az egyéves kényszerpihenő számomra szükséges rossz (?) volt. Úgy gondoltam az egyetem tele van jó fejekkel, figurákkal, érdekes emberekkel. Ebben egy kicsit csalódnom kellett. Nem mintha egyáltalán nem lennének ilyenek, de sokan szinte a gimnáziumot folytatják tovább: megkapják a feladatot, megtanulják, visszaadják és ezzel el van intézve a dolog. Folyton görcsölnek a tanulás miatt, pedig e mellett még annyi dolog van, amit érdemes csinálni.

Ildi: Én is úgy gondoltam, hogy az egyetemre fiatalság "krémje" kerül. Meg kell mondanom néhány hétig volt is bennem bizonyos kisebbségi érzés, de aztán láttam, hogy ez indokolatlan. Nekem nagyon hiányzik a sokszínűség, ami érdekessé tenné az embereket.

Judit: Persze vannak ilyen is, nem akarok hízelegni, de ezek főleg fiúk. Úgy érzem a lányok közt sokkal több a középszerű, a fiúknál pedig inkább a végletek jellemzőek.

Bea: Néhányan megbotránkoztak, amikor azt mondtam, hogy az egyetemen tudni kell ÉLNI. Pedig nem csak a sok könyv fogja csiszolgatni az egyéniségünket, hanem a másik ember is, azért nem szabad bezárnunk magunkat az elefántcsont toronyba.

Hogyan alakult ki az ismerettségű körötök?

Ildi: Egyszerűen a szimpátia alapján. A csoportok a szemináriumokon nincsenek együtt, ezért aztán az azonos szak sem játszik szerepet az ismerkedésben. Szerintem ez így egészséges.

Judit: Ebből a szempontból tényleg jó a választási lehetőség. Az év elején azonban még nem volt semmilyen támpontunk, hogy kihez menjünk szemináriumra. Kis híján a rokonszenv döntötte el. Meg aztán közszájon forogtak bizonyos "mumusok" is, akikhez senki nem akart menni. Így adódhatott, ha egy tanárnál túl sokan jelentkeztek, a feleslegeseket átirányították oda, ahol még volt hely.

Bea: Ez viszont az egész rendszert teszi kérdésessé, hiszen ez már nem szabad választás. A rossz tanárok ugyanúgy tovább tartják az órákat, mintha nem történt volna semmi. Az alig látogatott előadások tanárai sem vonják le maguknak a konzekvenciákat sőt, félre nem érthető célzásokat tesznek, hogy bejárjanak a diákok.

Milyen a kapcsolatotok a tanáraitokkal?

Judit: Én nagyon szeretném, ha közvetlenebb kapcsolat lenne velük. Igaz, hogy van néhány ilyen is, de ez inkább kivétel.

Bea: Jó lenne, ha előadás után -- csak úgy odamehetne az ember beszélgetni velük, vagy eljönnének velünk sörözni. Egyszerűen mint embert is megismernénk őket, így akár valamiféle pozitív példaképül szolgálhatnánk.

A tanulásról, vizsgákról alkotott képetek hogyan változott az elmúlt hónapokban?

Judit: A gimnáziumban mindent felületesen tanultam meg. Úgy gondoltam az egyetemen majd mindent részletesen, alaposan belém vernek. Ez nem jött be, most is csak rohanunk az anyaggal nincs idő az elmélyítésre. Másrészt azt hittem végre azzal foglalkozhatok, amihez kedvem van. Unom már, hogy mindig azt várjam, hogy csak már lennék túl ezen a pár éven, aztán biztosan jobb lesz.

Bea: Úgy érzem belekerültem a taposómalomba. Reggel bemegyek az egyetemre, este hazajövök. A kiadott anyag olyan mennyiségű, hogy minden energiámat lekötí, így rá vagyok kényszerítve, hogy a kötelező anyaggal foglalkozzan. Lenne pár olyan szeminárium, amelyre szívesen bejárnék, erre azonban nincs időm. Szerintem ez tömegképzés, ha ki akarok kerülni belőle, az árral szemben úszok.

Ildi: Az anyag jó részét feleslegesnek tartom. Igyekeznek minél több adatot a fejünkbe sulykolni, holott nem a memóriánkat fejleszteni jöttünk ide. Így lehet az, hogy éppen a lényegét nem látom. Nem tudok egy-egy problémáról beszélni, mert nem ezeket állítjuk a középpontba.

Bea: A gimnáziumban legalább kaptunk egy átfogó képet, ha még oly felületes is volt. Most, főleg történelem szakon, akik nem "seggelős" típus, az megpróbál lelépni. Magyarán legalább beszélgetünk, pedig törin is inkább "csemegézni" kellene.

Úgy érzem hasonlóak a problémáitok, mint amelyek a tavalyi sztrájkok idején foglalkoztattak minket. Mit tudtok erről, milyen változásokról hallottatok?

Ildi: Úgy hallottam, hogy a tanárok és diákok bizonyos mértékig egymásra találtak. Nálunk ez már nem érezhető.

Bea: Módosították a vizsgaszabályzatot. Ezentúl csak egy utóvizsga van és az ókor szigorlatot csak 2. év végén lehet letenni. Ez bennünket igen hátrányosan érintett. A nyelvvórának olyan rendszerét alakították ki, amit egyszerűen képtelenek vagyunk összehangolni a többi órával. Egyetlen pozitívum a tanár választás lehetősége volt.

Milyen terveitek vannak az egyetem után?

Bea: Tapasztalatom szerint jelenleg a tanárság szolgámkával ér föl. Ha végül mégiscsak tanítanom kell szeretnék legalább egy elit gimnáziumban elhelyezkedni.

Judit: Mi az Ildivel tanítani szeretnénk, bár félek tőle, hogy nem leszek elég képzett ehhez.

Fogalmi emlékeztető :

Az egyetem lényegét képező fogalmak jelentése mára elhalványodott. Az alábbi emlékeztetőben foglaltuk össze azt, amit kulturális emlékezetünkben és követeléseinkben él.

1. A tanügyi reform nem lehet anarchia.

Az egyetemek tanügyi, tantervi helyzetét tarthatatlannak és egyben reformálhatatlannak tartjuk, egyetlen megoldást látunk: a tabula rasa megoldást. Az egyetemi oktatás egészét kell megváltoztatni. A foltozgatás immár csak olyan állapotokat idézhet elő, amilyenbe a jelenlegi V. éveseket juttatták. Az új megoldást egyszerre vezessék be a tanintézetek; az első évfolyamtól a diplomáig terjedő hatállyal, szakértők bevonásával alaposan előkészítve, állandó hallgatói részvétellel, átalakított, biztos gazdasági háttérrel, és sürgősen. Irányadónak a középkori és a jelenlegi nyugati universitasokat tartjuk. Minden további halogatás a (humán) értelmiség, vagy a tágabb értelemben vett írástudás létét veszélyezteti.

2. Az egyetem nem általános iskola.

Az általános iskola attól az, ami, hogy általánosan kötelező, és minden további tudás alapja. Ehhez mértén azonban a középiskola az általános iskolában tanultak, az egyetem pedig a középiskolában tanultak lerombolásával és elfelejtetésével kezdődik. Mivel az iskolaköteles kortól a diplomáig tartó oktatás organikussá tételét egyelőre sajnos nem látjuk a hatáskörünkbe tartozónak (jóllehet általános reformot tartunk szükségesnek), átmeneti megoldásnak azt javasoljuk, hogy a három iskolatípus ne csak az oktatott anyag kiterjedésében és mélységében különbözzék, hanem struktúrájában, oktatási stratégiájában, céljaiban és nevelési módszereiben is. Dimenzióikban a felsőfokú tanintézetek nem az általános iskola, hanem az akadémia felé tekintenek. Ez minden felsőoktatási reform alapja.

3. Az egyetem nem középiskola.

Az előző ponttal összhangban felhívánk a figyelmet arra, hogy az egyetem célja és eszménye nem egy magas szintű középiskola. A társadalmi lény számára az egyetem az utolsó lehetőség arra, hogy szervezett formában jusson hozzá a tudáshoz. Minden olyan intézményt, személyt, körülményt vagy berendezkedést, amely az egyetem ebbeli működését akadályozza, gátolja, nehezíti vagy lassítja, károsnak és társadalomellenesnek minősítünk. Jogunknak és kötelességünknek tartjuk, hogy ezek ellen minden adódó formában és módon fellépjünk.

4. Az egyetem nem pártiskola.

Világnézeti nevelés: nincs, nem létezik. A világnézeti nevelés a legkisebb társadalmi egység, a család, a szülők feladata. Az értelmiségi feladata, egyben világnézete az írástudás, a tudás őrzése, gyarapítása és továbbadása. Minden más jellegű világnézeti nevelést az erőszak eszközeinek tekintünk. Ennek értelmében számítani kívánjuk a felsőoktatásból az összes ideológiai tárgyat, lévén ezek feleslegesek és károsak. Helyüket átfogó és általános társadalomismeret vegye át.

5. A hallgató nem gyermek.

A nagykorúság elérése után minden ember felnőttnek tekintendő. A hallgató felnőtt, érdekeivel, helyével és céljaival tisztában lévő, munkáját végző (dolgozó) fiatal szakemberjelölt. Ebből adódóan az egyetemnek egyenjogú polgára, feladataiban és tetteiben felelősségre vonható, vita- és eszmecsereképes. Kora, jogállapota, anyagi helyzete, esetleg meglévő családi függősége semmiféle kommunikációban nem gyengíti semmiféle megnyilvánulását. Az egyetemre való beiratkozásával hitet tett a tudás megszerzése mellett, ennek értelmében pedig a változtatás egyre fokozódó követelésében a jobbítás szándéka vezeti, nem egyéb érdek. Minden más vélekedést bizalmatlanságnak és a kommunikációs szabályok felrúgásának tartunk. Ilyen esetekben egyéb közlésformákat kell keresnünk.

6. Az oktató nem munkafelügyelő.

Az oktató az adott szakterület legjobban képzett szakembere. Olyan pedagógiai képességekkel rendelkezik, amelyek méltóvá teszik őt arra, hogy azokat tanítsa, akik szakemberek és/vagy pedagógusok lesznek, és akik szakterületük felső rétegét fogják alkotni és/vagy tanítani. Az egyetemi oktató ezzel a kötelezettséggel és felelősséggel él és dolgozik. Egyetemi tanárságával hitet tett a tudás megőrzése, gyarapítása és átadása mellett. Ennek messzemenő szem előtt tartásával az egyetem működésében betöltött irányító, ellenőrző és számonkérő pozíciója sem gyengíti semmiféle kommunikációban betöltött szerepét. Adottnak vesszük a kikezdehetetlen életformát és magatartásmódot, adott vesszük, hogy minden vitában a jobbítás szándéka vezeti. Minden más vélekedés gyanakvás és a kommunikációs szabályok felrúgása. A feladatára bármiféle szempontból nem méltó tanár méltatlanságának bebizonyosodása után a hivatalos állásfoglalástól függetlenül nem polgára többé az egyetemnek. A hallgatóság vele szemben ennek megfelelően viselkedik.

7. Az ösztöndíj nem könyöradomány.

A hallgató a munkáját végző fiatal szakemberjelölt. Nem kivetettje, nem eltartottja, nem elősdiye, hanem állampolgára a társadalomnak, ezen belül az egyetemi társadalomnak, ezen belül az egyetemi társadalomnak. Jogaiért felléphet, érdekeit képviseltetheti, a munkájáért fizetést kap. Javadalmazása az általános bér- és jövedelemmozgás szerint alakuljon, és az inflációs ráta mellett legyen tekintettel a lakásviszonyokra, a tanügyi költségekre és az utazási körülményekre. Az ösztöndíj fizetésjellegének alapvető feltétele, hogy amennyiben a hallgató kölcsönt kíván felvenni, a pénzintézetek hitelképes ügyfélnek tekinthessék őt.

8. Az oktatói fizetés nem ehér.

Az egyetemi oktató maximálisan képzett oktató és nevelő szakember. Munkájáért az általa oktatott szakterület legmagasabb fizetését kell kapnia, a tudományos pozíciók és az egyetemi státusok fokozatában. Javadalmazása az általános bér- és jövedelemmozgás szerint alakul, és az inflációs ráta mellett a tanítási órák száma, a vezetett szemináriumok, a megtartott előadások és a megjelent publikációk függvényében állandóan változik. Fizetésének, és pusztán annak - kielégítő munkavégzés esetén - elegendőnek kell lennie méltó lakásviszonyok, életszínvonal, könyvellátás és utazási költségek fennakadás nélküli biztosítására.

9. Minden tanszék azt tanítja, ami a neve.

A tanszék feleljen meg a meghirdetett általános célkitűzéseknek. Tilos a túlzott specializáció: az oktatott tananyag nem feltétlenül egyezik

meg a kutatási területtel. Az oktatott tantárgyakat nem a tanszék személyi ellátottsága szabja meg. A tanszék köteles eleget tenni a nevéből következő összes feladatnak, vendégelőadók meghívásával szükség esetén, vagy bármely más módon.

A tanuló azt tanulja, ami a szakja.

Bizonyos összefoglaló név alatt nem lehet szűken vett szakterületre specializálódni. Egy néven nem lehetséges kétszakos képzést megvalósítani (pl. magyar irodalom és nyelvészet). A szétválasztásról a tanszékcsoport dönt egyenlő szavazási feltételek mellett. Az egyetemi oktatás távlati célja az egy- vagy másfél szakos képzés.

10. Az államvizsga nem szigorlat.

Nem mammutméretű szigorlat, kollokvium vagy beszámoló. Nem vizsga, hanem disputa jellegű. Áll a szakdolgozat (diplomamunka) mestermunka megírásából, ismertetéséből, és vitában való nyílt megvédésből. A diploma a tudományos fokozatok között a legalacsonyabb, nem pedig az iskolai ellenőrző műveletek között a legmagasabb. Minősítése ezek módján történik (bizottság, bírálók, opponensek, közönség, Disputatio-kiadvány).

11. A szigorlat nem vizsga.

A szigorlat nem nagyméretű, nem ismételt vizsga jellegű számonkérés. Egy nagyobb tanítási egység lezárása, egyben annak felmérése, hogy a hallgató milyen mélységben képes átlátni az adott anyagrész összefüggéseit, és helyét egy nagyobb egységben. A tételek sem mennyiségükben, sem minőségükben nem lehetnek azonosak, még hasonlóak sem a kollokviuméihoz. A szigorlat ennek értelmében két részből áll: alapvető tényeket felmérő tesztből és egy szóban kifejtendő esszé jellegű feladatból, mely az adott teljes anyag egy részterületét egy vagy több szempontból rendezzi, értelmezi, elemzi.

12. A vizsga nem beszámoló.

A kollokvium nem az előadáson elhangzottak vagy a szemináriumon megbeszéltek reprodukálása. Kizárólag a szemináriumi, vagy előadásanyagot nem lehet számonkérni. A szeminárium a konkrét problémamegoldás terepe, célja nem tudományos igazságok közlése, hanem a gondolkodni tanítás. A tudományos igazságokat a hallgató az olvasmányjaiból és az előadásokból gyűjti. Lévéen, hogy a kollokvium a mindenkori két oktatási formán alapul, értelemszerűen ezek jellemvonásait egyesíti magában: konkrét problémákat old meg az elsajátított tudományos igazságok segítségével.

13. A beszámoló nem kollokvium.

Beszámoló örve alatt eleddig a vizsgaszám szinte korlátlanul növelhető volt, emellett a hallgató a beszámolóval fizethetett és dolgozhatott meg a gyakorlatilag egyáltalán nem látogatott szeminárium jegyért is. Ennek kiküszöbölése végett: a továbbiakban beszámoló nincs. A szeminárium közös problémamegoldó gyakorlat, az érdemi rész a hallgatóság fejében történik a szeminárium időpontjában és helyén, mini disputációkra épülő közös vitában. Ily módon semmiféle számonkérésnek helye nincs. Az érdemjegyet a tanuló a szemináriumi munkára kapja. A hallgató ennek hiányában (passzivitás esetében is!) érdemjegyet nem kap. A tanító pedig a szemináriumi kötelezettségek teljesítése után a hallgatóval szemben semminémű igénnyel nem léphet föl.

14. A szeminárium nem előadás.

a. A szemináriumon a tanító nem produkál, hanem vezeti a vitát,

ellenőrzi a mondottakat és javítja a hibákat. Emellett irányítja a felkészülést, és óráról órára rendszeresen felhívja a figyelmet az adott szakterület szakirodalmának legújabb eredményeire.

- b. A Szemináriumon nem a tanító produkál. "Az egyetem nem középiskola" pont értelmében az első évfolyamtól eltekintve adottnak vesszük, hogy a hallgató képes reprodukálni az adott és elolvasott szakirodalmat, ezért azt számonkérni feleletben vagy referátumban időrabló és felesleges. A szemináriumon a hallgató produkál: mintaadásra is alkalmas, irányított és ellenőrzött problémamegoldó gyakorlatokat végez. A kiosztott szerepek szerint mini disputációt, ún. referátumot ír, bibliográfiával, formájában sajtókészen, bírál, opponál, vitatkozik. A szerepeket az adott órán kell kiosztani. Mindebből a tudás- és képességszint egyaránt felmérhető, számonkérésnek vagy javítási kísérletnek helye nincs.

- c. A tanító nem a szemináriumon produkál. A hallgató aktuális tudásáról szemináriumokon, vizsgákon, szigorlatokon és a záró disputáción számol be. Meg nem felelés esetén tovább próbálkozik, vagy távozik. A tanító kommunikációs és nevelési képességeiről a szemináriumvezetésben, szakmai tudásról publikációiban és/vagy előadásokban számol be. Meg nem felelés esetén, vagy a feladatát hiányosan teljesíti (a "tudás megőrzése, gyarapítása és továbbadása" hármas követelményét szem előtt tartva) távozik az egyetemről. A tanító az előadáson produkál: bemutatja, értelmezi, befoghatóvá teszi, valamint tartalmában és formájában sajtókészen adja át a hallgatóság többsége által el nem érhető ismeretanyagot.

15. Az egyetemi státus nem hűbéri kiváltság.

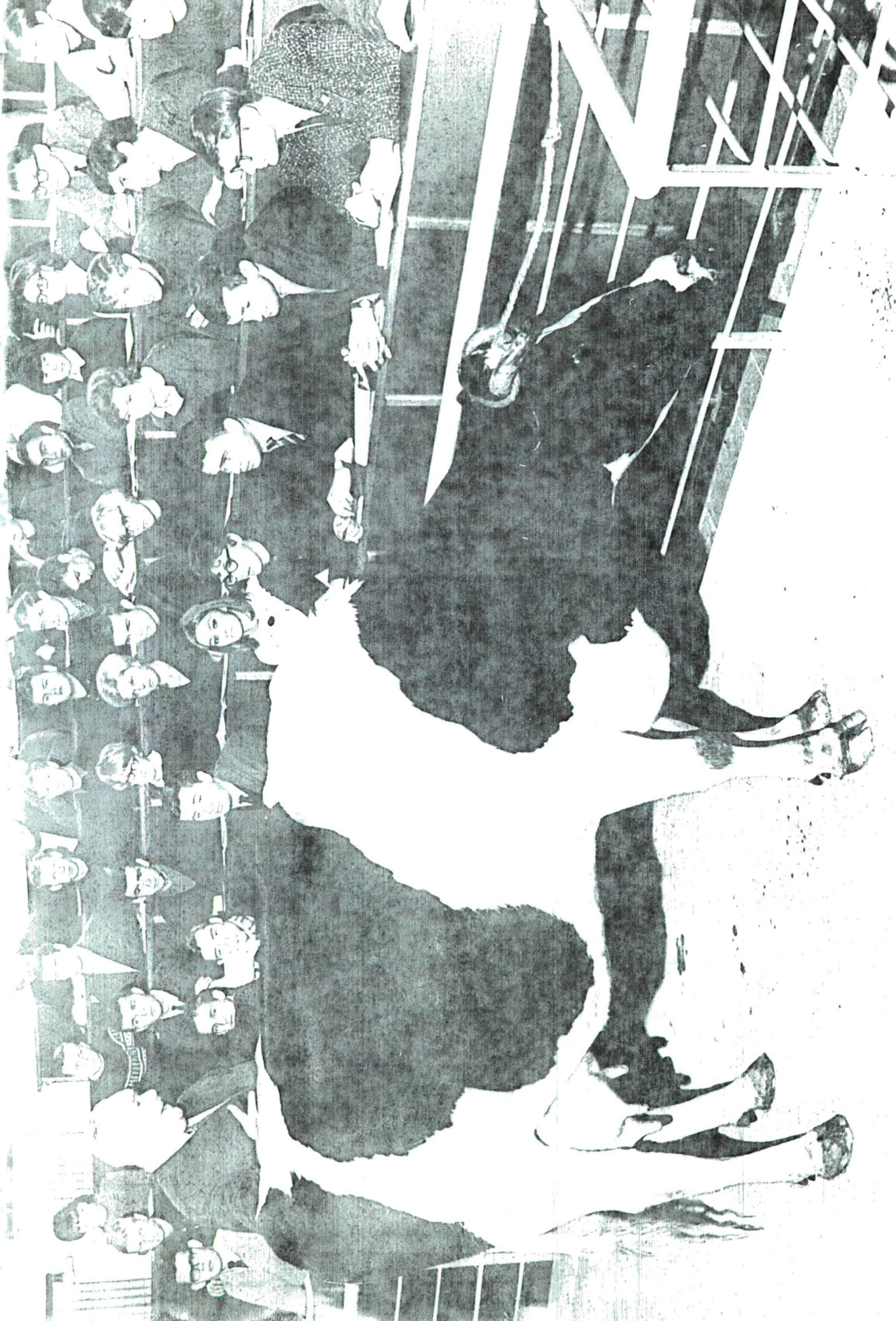
Az egyetemre való bekerülés, az ott elfoglalandó állás egyetlen kritériuma a konkrét szakterületen bizonyított tudás. Sem az állásleépítések, sem a párt, sem az államhatalom semmiféle hatással nem lehet a státusok betöltésének módjára. Az egyetemen csak és kizárólagosan aktívan dolgozó, jól képzett, kommunikációképes és önálló véleménnyel rendelkező oktatónak van helye. Minden egyéb személynek távoznia kell. A minősítést független bizottság végezze a szakértelem, a kutatómunka és a tanítói tevékenység vizsgálata alapján, és a szakma véleményének, a publikációknak és a hallgatói teszteknek maximális figyelembe vételével.

16. Az index nem ellenőrző.

Az index nem az ellenőrzés, hanem pusztán a teljesítmény számontartását szolgálja. Nem szolgál az egyébként sem kötelező előadásokat tartó tanárok aláírásának gyűjteményeül. Jele az egyetemi polgárságnak, diákigazolvány és fizetőeszköz. (Lásd "A hallgató sem nem ingyenélő, sem nem ingyen élő, vagy az ösztöndíj nem kőnyöradomány." pontot!)

17. Az index nem cselédkönyv.

A felsőoktatási képzés öt éves. Ebből semmiféle jogcímen időt lecsipni nem lehet. Pedagógiai célokból, sem, az oktatási gyakorlat címén sem. A jelenlegi tanárszakokon ötödéven gyakorlatilag nem folyik oktatás, vagy ha igen, csak félgőzzel. Ennek véget kell vetni. Az oktatás öt évig tart, egyenletesen elosztott óraszámokkal, vizgatkötelelességekkel. Az ötödév végén a diplomamunka megvédése után a hallgató megkapja szakjellegű diplomáját, a tanítani akarók pedig egy év fizetett pedagógiai gyakorlat után pedagógiai képzésre jogosító igazolványt (licentia ubique docendi) kapnak. A tanár- és tudósképzés elkülönítése ezzel megoldódik, az öt tiszta év védelme szintűgy.

A hallgatás joga

??
!

??!

2/2
2/2

!s?

AZSIAI AUFKLÄRIZMUS

avagy a bolsevikok, a Jó és Igazság

"Mi sohasem fogunk olyan
álláspontot elfoglalni, hogy
mindenki önmaga által töké-
letesedjék [...]; rajtunk nyugszik
az ország sorsáról való gondos-
kodás kötelessége. [...] Igen, mi
szériában fogjuk gyártani
az értelmiségieket, úgy fogjuk
őket kiformálni, mint a
gyárakban."

(Buharin: Az orosz értelmiség sorsa)

I.

A forradalmi messianizmus által ügött bolsevizmus minden eszköz használatát igazolva látta. Minden módszer megengedhető a nagy cél érdekében -- feltéve, ha hatékony. "Magától értetődik, hogy mi az egyéni terrort csak célszerűség okából vetettük el" -- írja Lenin ("Baloldaliság" -- a kommunizmus gyermekbetegsége). és valóban hatékonyabbak voltak: a Csekának (1921-ben) több, mint negyedmillió tagja volt és 1922-ben 132 koncentrációs táborban 60 ezer foglyot őriztek. (Schapiro: Les révolutions russes de 1917)

A terrornak két fajtáját különböztették meg a proletárforradalom (időben egybemosódó) szakaszainak megfelelően. Elsősorban feltétlen erőszak szükséges a proletáriátus bilincseinek szét töréséhez, a burzsoázia ellenállásának elsöpréséhez, a társadalom bomlástermékeiben meglevő fosztogató hajlam megfékezéséhez, a régi hatalmi gépezet szétrobbantásához. Ez volt az egyik pont, ahol Lenin összeütközésbe került az európai szociáldemokratákkal, legfőképpen Kautskyval (akit ezután nemes egyszerűséggel a burzsoázia lakójának, a tőkésnek talpnyalójának nevez). A kautskyizmus ugyanis hajlamos lett volna bizonyos demokratikus intézmények fenntartására, és így elítélték a bolsevikokat, akik -- miután kisebbségbe

kerültek -- minden skrupulus nélkül (megelőző ígéreteik ellenére) szétkergették az Alkotmányozó Nemzetgyűlést.

Mindazokat, akiket burzsoának minősítettek, megfosztották a szabadságjogaik nagy részétől (és ezek között nem a választójog hiánya volt a legfontosabb...). A forradalmi törvények megsértőire kemény büntetések vártak. "A kizsákmányolók [...] ellen alkalmazott halálbüntetés nélkül aligha tud megenni bármely forradalmi kormány." (Lenin: A fenyegető katasztrófa és hogyan kell ellene harcolni) 1917 és 1922 között körülbelül 140 ezer kivégzést hajtottak végre... (Schapiro: i. m.)

Mint hogy a bolsevik párt a proletáriátus élcsapata; a munkásosztály leöntudatosabb elemeit tömöríti; a legmagasabb rendű munkásszervezet, amelyben vasfegyelem uralkodik ("Saját pártunkat úgy építettük fel, hogy mi vagyunk a legmilitarizáltabb szervezet, amely valaha létezett." -- Buharin: A szakszervezetek és feladataik); és kezében van az egyedül tudományos módszer, a marxizmus; mindezekből következően egyedül a párt képes megmutatni a munkásosztály számára helyes cselekvést. Csakhogy a proletáriátus nagymértékben heterogén, így egyes kevésbé öntudatos rétegei nem képesek felismerni a párt igazát. Mint hogy megszűnt a gazdasági kényszer, őket csak államhatalmi eszközökkel lehet a helyes útra terelni. Így lesz az erőszak "maga is gazdasági potencia" (Marx: A tőke). Ez a gazdaságon kívüli erő a proletárdiktatúra terrorjának második formája: az összetartás, a szervezés, az építés ereje. A "koncentrált erőszak részben befelé is fordul, minthogy a dolgozók önszervezésének és kényszerű önfeigyelmezésének tényezője." (Buharin: Az átmeneti korszak gazdasága)

Természetesen nemcsak a nyers erőszak, hanem a nevelés, a meggyőzés eszközeivel is hatni kíván a népet felszabadító párt. (Jegyezzük meg: a nép nem felszabadul, hanem felszabadítják a hivatásos forradalmárok, hogy aztán elvezessék a boldogság birodalmába.) Az emberek lassan megszokják (ez a kulcsszó: a megszokás) az együttélés új életszabályait és feleslegessé válnak a kényszerítő intézmények: az állam elhal.

Mindez persze csak a legteljesebb centralizáció útján érhető el, így mindenféle autonómiát szent reméléssel utasítanak el: "a szakszervezetek független [...] azaz a szövjehatalommal és a kommunista párttal szembeállított szervezetek lesznek-e?" -- borzad el Buharin (A szakszervezetek...) azonosítva a függetlenséget a szembeszállással. Ugyanúgy a szépirodalom az osztályharc hatalmas foggyvere" (i. m.: A proletáriátus és a művészetpolitika kérdéseiről) így a kultúra területén is a párt hegemóniájának kell érvényesülni. Senkinek nincs joga sem lehetősége kivonni magát az

osztályharc alól. "Ideje szakítani a politikához való semleges viszonyulás nézőpontjával. Ilyen nincs!" (uő.: Az orosz értelmiség sorsa)

Az összeütközés természetes volt az anarchistákkal, akik autonóm, egymással sokrétű szerződéses viszonyban álló csoportok szabad egyezmények által felépülő hálózataként képzelték el a forradalom utáni társadalmat. Buharin egyszerűen középkorinak és utópikusnak tartotta ezeket a gondolatokat (Anarchia és tudományos kommunizmus). Ezzel szemben Lenin az új társadalmat centrális szervezettségűnek álmodta meg, amelynek alapegysége a termelési-fogyasztási közösség, a kommuna, amely az ellenőrzés egysége, irányítja a termelést, beszedi az adókat és szétosztja a termékeket.

Ezek a szövetkezetek versenyben állnak egymással, amelynek nyertesei munkaidőcsökkentésben és kulturális javakban részesülnek jutalmul. (Lenin: Hogyan szervezzük meg a versenyt?) A sajtó nem a proletáriátust butító politikai pikantériákról ír, hanem az élenjáró szövetkezetek munkájavító példáját mutatja be. 1922. június 8-án egységesítették a cenzúrát, így a szovjet sajtót fokozatosan valóban sikerült évtizedekre teljesen unalmassá tenni.

A centralizált gazdaságban a munkával is tervszerűen kell bánni: "a munkástömeg nem lehet kóborló Oroszország." (Trockij a IX. kongresszuson) Az államhatalmi szervek az egységes gazdasági tervekkel összhangban irányítják a munkásokat az üzemekhez, amelyeket súlyos büntetések terhe mellett tilos elhagyniuk. a munkásokat "ugyanúgy irányítani, kinevezni, vezényelni kell, mint a katonákat [...] Ez a militarizálás elképzelhetetlen a szakszervezetek militarizálása nélkül, egy olyan rendszer bevezetése nélkül, amely mellett minden munkás a munka katonájának érzi magát s nem rendelkezik magával szabadon [...]" (Trockij, u.o.)

Ez volt a bolsevizmus történetének első és utolsó olyan időszaka, amikor a teóriát bizonyos területeken valóban praxissá próbálták átfordítani -- és nem az álmoktól eltérő gyakorlat jelentette az elmélet Prokrusztés-ágyát. A gazdasági viszonyokat teljesen naturalizálták, az ártermelést és pénzforgalmat felszámolták (ez utóbbit a 8000-szeres inflációval). Az elosztás egyenlő és a bérektől független. 1918 végétől megkezdték a szükségletekhez igazodó elosztást: a 16 éven aluliak ingyen étkezést és ruhát kaptak, a lakbér megszűnt, általános munkásruhát vezettek be, ingyenes vagy (gyorsan semmit se jelentő) fix áras volt a cukor, a só, a gyufa, a postaforgalom, a szappan stb.

Ha minden bolsevik elképzelés megvalósult volna, az új társadalomról csak egy orwelli víziónk lehetne: megfegyelmezett, vezényelt munkások tömegei gyülekezésekben egyforma ruhákban, fegyelmezett rendben az egyenlő adag szappan felvételére...

A nevelés már a kapitalista viszonyok között elkezdődik, a párt legális és illegális munkája a forradalomra készít fel, úgy a parlamentekben, mint a szakszervezetekben. A hatalom megragadása után az egész új dimenziókat kap, a szocializmus építése során az embereknek új szokásokat kell elsajátítaniuk. Alá kell vetniük magukat a legteljesebb fegyelemnek az osztályérdekekért, de a "demokrácia forradalmi diktatúrájának" nevében vezetőit visszahívhatja és ellenőrizheti. Később minden öntudatos munkásból lehet vezető: az új államapparátusban, a szovjetekben és a gyárakban mindenki képes lesz minden feladatot ellátni (ez a szellemi és fizikai munka különbségének megszűnése), mivel a munka "számvitelét, ennek ellenőrzését a kapitalizmus rendkívül leegyszerűsítette". (Állam és forradalom) Az apparátusi levékenységért csak a munkás állagfizetés adható, később pedig teljesen ingyen, a munkaidő után végzik el az igazgatási feladatokat: "Celunk, hogy minden dolgozó a nyolcórás termelőmunka 'feladatának' elvégzése után fizetés nélkül végezzen állami feladatokat." (A szovjethatalom soronlevő feladatai)

Összefoglalva a forradalom idején a bolsevik ideológia néhány elképzelését a jövőről:

1. Teljes centralizáció az államigazgatás, a gazdaság, a társadalom, a kultúra stb. területén. "Minden polgár egy, az egész népre kiterjedt állami 'szindikátus' alkalmazottjává és munkásává válik." (Állam és forradalom)

2. az állam elhalása a kényszer és meggyőzés által kialakított szokások útján történik. A "minden társadalmi együttélésben szükséges egyszerű alapvető szabályok megtartásának szükségszerűsége nagyon hamar szokássá fog válni." (u.o.)

3. Ezt az új viselkedérendszert a munkáosztály legöntudatosabb, vasfegyelemmel megszervezett része fogja rákényszeríteni a többiekre, onmagát a tudományosság nevében igazolva.

4. A nevelés (és a társadalmi élet) alapegységei a termelői-fogyasztói közösségek ill. a szakszervezetek (amelyek formálisan pártonkívüliek, de az építésbe bevont tömegeket a párt tagjai irányítják) és a szovjetek államhatalmi szervei.

Megjegyzés: A fenti leírás csak a bolsevik gondolkodás 1921-ig tartó szakaszára érvényes a maga konkrétságában, ettől kezdve az ideológia bizonyos történelmi körülmények hatására módosult. A bolsevikul gondolkodók mentalitása azonban alapvonalaiban nem változott.

II.

Az első rész ugyan kiragadott példákon keresztül, de a teljességet valamelyest tükrözően megmutatta a bolsevik alapvonások jó részét: szektátság, dogmatizmus, a társadalmi egyenlőség vágya, erőszakosság, abszolút centralizmus, fegyelem, vakhit a hierarchiában stb. Felmerül a kérdés: hogyan, milyen elvek mentén rendeződtek egybe ezek a vonások? Tegyük tehát egy (hangsúlyozottan: a lehetségesekből egy) értelmezési kísérletet a kor bolsevik ideológiájára vonatkozóan.

A bolsevikok nem hittek az emberben. Pontosabban nem hitték, hogy az ember eredendően jó, hogy önmagát el tudja irányítani, hogy önmaga által tud tökéletesedni, hogy tud helyesen dönteni, helyes utat választani. Minthogy az ember eredendő társadalmi állapota a káosz, a zűrzavar, a társadalom -- a rend megteremtése és megőrzése érdekében -- szükségszerűen kettéosztott Mozgatóra és Mozgatott... A mozgató kisebbség a társadalom szubjektuma, amely egyedül képes a társadalmi cselekvésben alany lenni; míg a többség csak objektum, csak tárgy lehet a társadalom mozgásában. A Mozgató csoport eredendően azért mozgató, mert jó. De nem a társadalmi csoportot alkotó egyének a jók, az egyének mint olyanok, nem lehet szubjektív tudata, a jót csak a társadalmi csoport, a feltörekvő osztály birtokolhatja: a Jó nem más, mint a "haladó" osztály osztálytudata; az egyén tudata csak annyiban jó, amennyiben visszatükrözi a haladó osztály közösségi tudatát. "Saját 'közösségén' kívül az egyes egyén 'természeti' partikularitás, amely nem tehet szert társadalmi létezésre." (Tallár Ferenc: Utópiák igézetében)

De mitől jó a Jó? A válasz: az a jó, akinek igaza van; az, aki képes az Igazságot megragadni. Az Igazság az emberektől független, hozzájuk képest objektív, bár az ő cselekvéseikben valósul meg, tehát nincs külső valósága (lásd "materializmus"). Az Igazság nem más, mint egyfajta út, a szükségszerűség útja. Aki ezen az úton halad: jó, aki nem: rossz. Az a társadalmi csoport, amelyik az Igazság útján halad, tehát jó, az lesz a társadalom Mozgatója. A mozgató szerep érvényesítéséhez megfelelő intézményeket (államhatalom, jogrendszer, műveltségi monopólium stb.) épít ki vagy vesz át. Csakhogy a Jó relatív, a jósnak nincs abszolút mércéje, mivel az igaz út kacsaringós (lásd "a termelőeszközök és termelési viszonyok fejlődése"), egy új osztály lesz jó -- a Mozgató viszont még egy másik ("a felépítmény lemarad az alap fejlődésétől"), így megkezdődik köztük az ütközet a mozgató posztokért (lásd "osztályharc"), amely szükségszerűen a

jó győzelmével végződik. A harc folyamán a társadalom három részre szakad: jókra (az egyetlen igaz), ingadozókra (akik lassan alávetik magukat a jó irányításának) és rosszakra (akik ellenállnak, akik "vissza akarják forgatni a történelem kerekét"). A társadalmi csoportok harca a mozgatásért -- ez tulajdonképpen a Történelem. ("Minden eddigi társadalom története az osztályharcok története.")

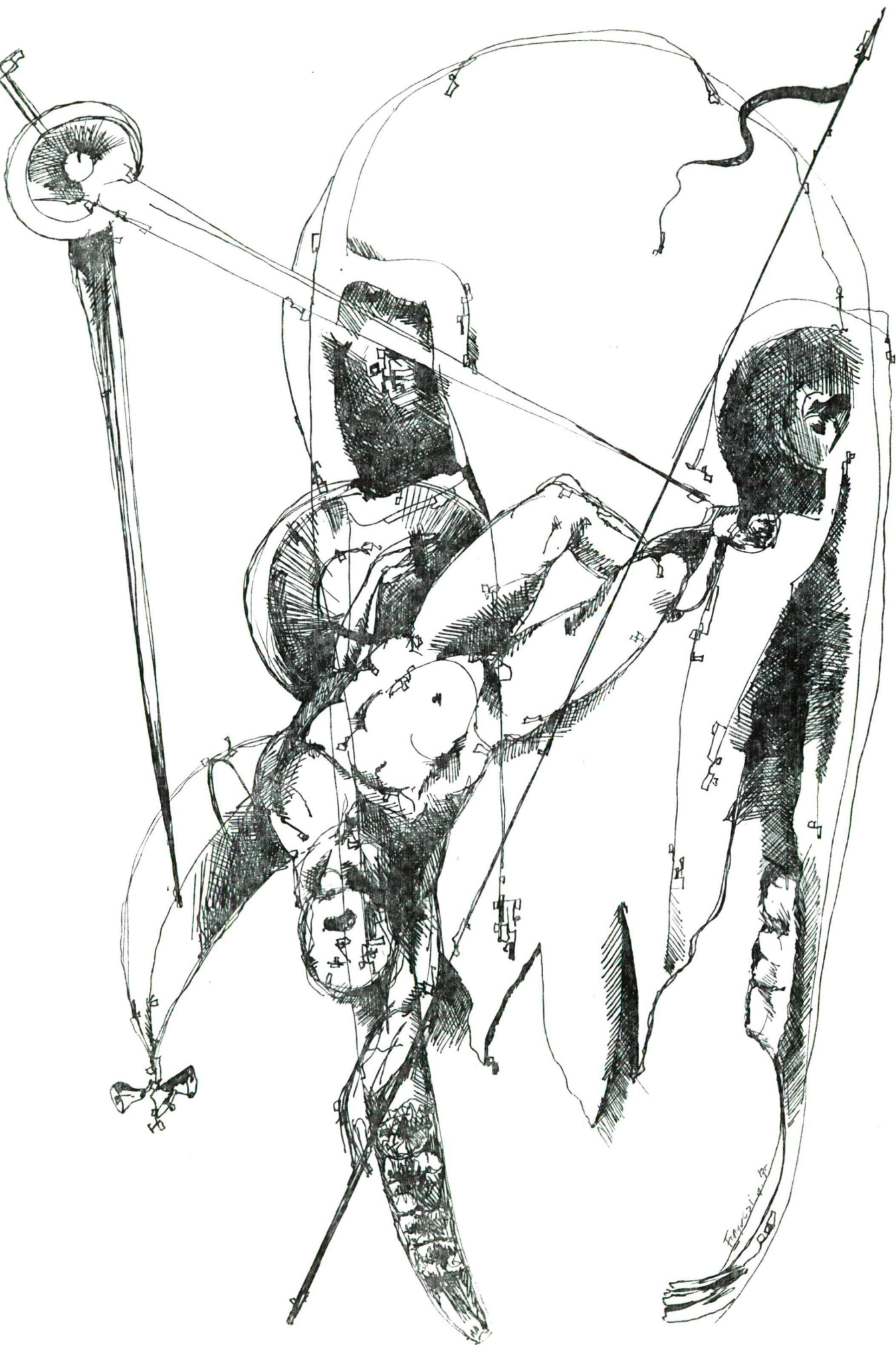
Az osztály minden tagja helyzetéből következően valamilyen mértékben rendelkezik osztálytudattal, de a legrendszereszetten, a megfelelő módszereket alkalmazva az osztálytudatot csak kevesen képviselik. Ez az osztályon belüli réteg (amely leginkább az értelmiségből, mint osztályon kívüli rétegből származik) teremti meg az osztály ideológiáját, amely a haladó osztályoknál az Igazság visszatükröződése. Az ideológiák azonban mindig nem-tudatosan ragadták meg az objektív társadalmi törvényeket; először a munkásmozgalma jutott olyan módszerhez (dialektikus materializmus), amely képes felismerni a szükségszerűséget. A munkásmozgalmon belül ezt a jó ideológiát egyedül a bolsevikok képviselték és védtek teljes mértéken az elhajlásokkal szemben. Az a fordulat, amelynek során először sikerült az Igazságot közvetlenül és tudatosan megragadni, a világtörténelem teljesen új szakaszát jelenti, sőt tulajdonképpen a történelem igazi kezdetét. Ennek az ideológiának végső győzelme az eddigi történelem legnagyobb tragikumának végét jelenti: az objektum és szubjektum szétválása megszűnik, az egyének végre teljesen önmagukat irányítják, így megszűnik a Mozgató és Mozgatott ellentéte is, a társadalomban eltűnnek az osztályok. De mindehhez a végső győzelem szükséges, mint a bolsevikoknak a szükségszerűségből fakadó történelmi küldetésük folytán minden áron, ha kell terror árán is, el kell érniük, és csak ők érhetik el. "Amikor holttesteken kellett átgázolni, már megbocsássanak, akkor ehhez nemcsak edzett idegekre volt szükség, de marxista tudaton alapuló ismeretekkel is rendelkezni kellett arról az útról, amelyet a történelem számunkra kijelölt." (Buharin: Az orosz értelmiség sorsa)

A kommunizmus pátosza a jövőbelátás messianisztikus tudatából fakad; magukat az abszolút és végső Igazság birtokosainak tartva, akik végre abszolút jók, a bolsevikok úgy érezték, kötelesek totális hegemoniára törekedni, hogy a lehető legrövidebb idő alatt elérhessen az emberiség a Boldogság birodalmába.

A fenti fejtegetéseket jól kifejezi a kortárs résztvevő, Buharin: "Minél nagyobb méretű az a gazdaságon kívüli erő, ami ténylegesen 'ökonomische Potenz' annál kisebbek az átmeneti korszak 'vesztései' [...], minél

rövidebb az átmeneti korszak, annál gyorsabban jön létre új alapon a társadalmi egyensúly, és a termelőerők görbéje annál gyorsabban kezd felfelé emelkedni. Ez az erő nem valami empiria feletti, misztikus nagyság: ez a forradalmat végrehajtó osztály ereje, társadalmi hatalma. Ezért teljes mértékben érthető, hogy nagysága elsősorban ennek az osztálynak a szervezettségi fokától függ. A forradalmi osztály pedig akkor a legszervezettebb, amikor államhatalomként szerveződik meg" (Az átmeneti korszak gazdasága)

Soós Gábor

- Eintrittskarte**
S 35.-
Ausstellung
WITTGENSTEIN
13. 9. - 29. 10. 1989
Vereinigung bildender Künstler
1010 Wien 1, Friedrichstraße 12
08120
Amalien
ausgelegt

The breakdown of the "good" people is still going on. It's a bloodbath-----you are trapped on earth-----if you had behaved nicely, the communists would not exist. It's too late to get away when they fly-----but you can still get away. You are very tired and you feel you are not getting what you would like to have a rest-----fat comes to your hips when sitting and lying down-----bodies lying on the ground in the grass. What are they doing? Are they dead or having a picnic?----- You are the old, old, who is ready to slay the

esete fennáll. A tények logikai térben - ez a világ.

Áz elemi tény tárgyak /objektumok, dolgok/ kapcsolata.

Ami logikai, az nem lehet csupán lehetséges.

foglalkozik, az ő tárgya az összes lehetőségek.

A tárgyak valamennyi helyzet lehetőségét tartalmazzák.

óság modellje.

A kép - tény.

A leképezési forma az a lehetőség, hogy a dolgok úgy viszonyulnak egymáshoz, mint a kép elemei. A kép így van kapcsolatban a valósággal, elér hozzá.

A tények logikai képe a gondolat.

Ami gondolható, az lehetséges is.

A kijelentésekben a gondolat érzékileg felfogható módon jut kifejezésre.

A kijelentésben alkalmazott egyszerű jeleket neveknek hívják.

A név a tárgyat jelenti. A tárgy az ő jelentése. A tárgyakat csak megnevezhetem. A jelek képviselik őket. Én csak beszél-

hetek róluk, de nem tudom őket kimondani. A kijelentés csak azt mutatja meg, milyen egy tárgy, de nem mondhatja meg azt, mi.

A kijelentés általános formája a következő; ez meg ez az eset áll fenn.

A kijelentések összesége a nyelv. A kijelentés a valóság egy képe.

ant azáltal, hogy világosan ábrázolja a mondhatót.

lehet, világosan lehet gondolni. Mindazt, amit ki lehet fejezni, világosan

Amit mutatni lehet, azt nem lehet mondani.

árai világom határait jelentik. A logika betölti a világot, a világ határa
az ő határai is.

Tehát a logika kijelentései semmit sem mondanak.

A logika transzcendentális.

A világ értelmének a világon kívül kell lennie.

A világban minden úgy van, ahogy van, és minden úgy történik, ahogy történik, benne nincs semmiféle érték, és ha lenne is, nem lenne semmi értéke.

Ezért nem létezhetnek etikai kijelentések.

Világos, hogy az etikát nem lehet kimondani. Az etika transzcendentális./Az etika és az esztétika egy./

Kétségek nélkül létezik a kimondhatatlan. Ez megmutatkozik, ez a misztikum. Amiről nem lehet beszélni, arról hallgatni kell.

A Pokol száműzése

(Gondolatok egy Bergmann filmről)

A pokol, a többiek -- írja Jean-Paul Sartre.

A pokol mi magunk vagyunk, mondja Bergmann.

Miféle mélységes szakadéknak kell bennünk rejlenie, hogy a poklot is magunkban hordozhassuk?

Unamuno meséje a szakadékról. Mindenkit magába fogad, de vissza nem ereszt.

A holtakat kivéti magából. Csak az élőknek kapu. Az egyetlen visszatérő egy vak aggastyán, nem beszél az emberek nyelvét. A szakadék titka kimondatlan marad. Mi a szakadék titka? Nem allegória, nem szimbólum. A szakadék valóság. A kimondatlan. A transzcendens. A halál. Mindannyiunkban adott szakadék, mindannyian elkaphatjuk a mélységből felszálló titokzatos ének egy-egy foszlányát önünknek annak a dimenziójából, ahol a bennünk eltemetett Isten siratja mulandóságát.

A sirató ének kántálás. Monoton és fűlsértő. A transzcendens megidézése. Azokból az időkből, amikor a bennünk lakó Istenről még mindenki tudott. Mielőtt a poklot száműztük volna magunkból. Innen a szenvedés. Innen minden szenvedély. A suttogások és sikolyok.

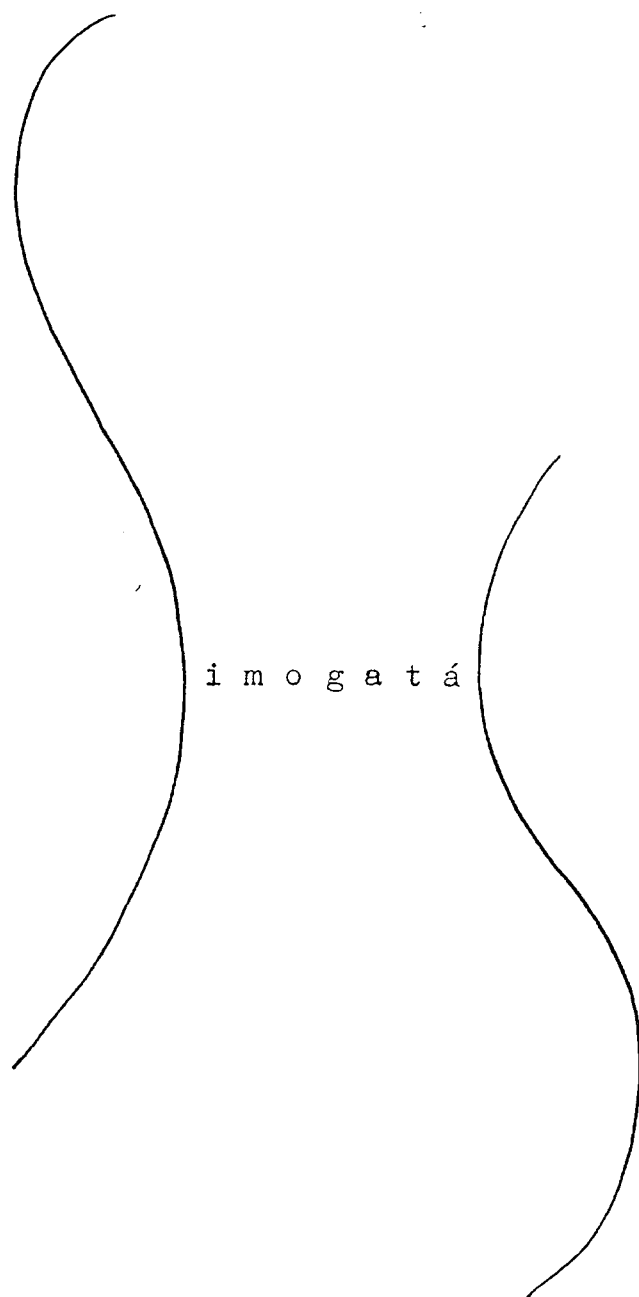
Anna suttogása: halottért mondott ima. Karin suttogása: válasz a szakadékból felcsendülő sirató énekre (Hallod ezt? Anna, hallod ezt?). Maria suttogása: szerelmes szenvedély. Karin sikolya szeretetre áhító szenvedély, gyűlölet. Maria sikolya: haláliszony. Agnes sikolya: szenvedés. Küzdelem a szakadék torkában. (Hát nem tudtok rajtam segíteni?) Néma iszonyat és görcsös zokogás. Anna nem sikolt. Suttogása ima, vigasz, fenyegetés. (Nem hallják? Valaki sír!) Meg sem próbálja kimondani a kimondhatatlant. Anna a cselekvő. Ölébe veszi a halottat. Meztelen. Védtelenségében védett. Egyesül a halállal. Ezzel tartja távol magától. Anna maga a természet. Születés és halál az ő ölébe tér meg. Tudása valamiféle őstudás. Ösztönös és néma.

Karin és Maria a modern generáció. Sikolyuk a szilánkokra hasadó üveg zaja. Létük törekeny üvegbúrája mögé látni nem hajlandók. A halál számukra gyilkosság. Üveg vagy kés. Az élet szeretetlenség. A megtérést nem ismerik.

(Nekem nem kell feloldozás.) A természet nem létezik. A színtér: a lélek vörössel határolt falai. Maria vörös haja. Karin vörös haja. S a sikoly pillanatában arcukba toluló vér. A vörös a halál színe. Amiről a színek beszélnek, arra a szavak képtelenek. Mégis megpróbálkoznak vele. Minden próbálkozásuk artikulálatlan sikolyba torkollik. Az egyetlen kivétel: Karin és Maria szobájuk előtt. Némán erőlködnek, hangtalanul mozog a szájuk. Arcukon szenvedés. Anna arcán döbbenet. Látja, a szakadék felszakadt. Nem érti a kint. A tudó nem értheti a tudni nem akarók fájdalmát. Agnes a szent. Szeretetlenül is szeret. Hálás gyerek, amikor mosdatják. Révedező mosoly. Bölcs megértés és koravén megérzés az anyával szemben, akinek még halála után is sóvárogja szeretetét. Ragaszkodó szeretet fűzi Annához, második anyjához. A szeretet szavait csak ő tudja kimondani. (Anna, te olyan jó vagy.) A többiek számára a szeretet artikulálhatatlan. Érintés. Az anyának szakrális, szomorú, néma egyesülés. A nővéreknek disszonáns véres simogatás. Karmolás. Annának ölelés és emlékezés. Agnes halála gyalázat. Zuhanás a szakadékba, kapálózás, üvöltés, iszony. Megérkezése látszólagos megkönnyebbülés. A végre sóhaja helyett szétfeszítő némaság. Mégis egyedül ez a paralízis lehetne gyógyító közege Karin és Maria vakságának. Hogy mégsem válik azzá, mutatja Agnes második halála. Karin gyűlölete és Maria iszonyata. Agnes már régóta meghalt bennük, de a látás képességét csak most veszítik el. Számukra ezentúl néma szakadék.

Chopin, harmónia és fehér. Agnes halála megtérés, Agnes halála igenlés. Így lehet Agnes halála visszatérés. Anna emlékeiben, imáiban. Annán keresztül Agnes emlékezik. Annán keresztül Agnes él. Lágy természeti kép. Az anya is a természetben születik újjá. Karin és Maria halott.

Ivacs Agnes

előhívás a tengerekből

árapály
 figyelnek a fák
 késő lesz
 minden az cső
 egy csapásra vár
 keresnek egy helyet
 szinte üres helyek
 szinte helyes cölök
 amik elástállnak
 kietlen földet fog
 érezni
 az égnek közt az ami
 kialakul
 ha leszáll
 földet fog
 landol az időszámítás
 megvált mindentől
 ami idegen volt
 két állat
 átmenet
 árapály
 útmenti menekülés
 eltűnések fákban
 a fákba
 azokba ami kialakul
 és kinéz
 mert valaha nem volt más
 más ami bezárt
 hat nap egy nap
 szemügyre vétel
 hívják a tengerekből
 első lépés
 előhívás a tengerekből
 előhívás

egy fényes város főutcáján

mindenkit sodor a fény a nyár
bárkit
egy szó nem esik
széles utakon

kiérni ebből a valótlán sétából
se vége se hossza
erőtlenül terülő testek repülnek
szénfekete térbe

mi történt veled
földből nőttél ki
mint arcodon az üres döbbenet

aki magával ragad
az elveszti a szót
és eltörpül az idő mellett
az idő elröpül
és erőttlenül terül el
a testek útján
amin sodortatnak szótlán
mint egy fényes város
nyári főutcáján
mint a romlott húsok
és mint bombázás előtt

egy öregasszony kiül
két öregasszony kiül
beteg macskák másznak
hatalmas fákra

a fák hatalmasak
csúcsuk leng a szélben
egy mocskos éj után
táncolnak az égen

és a tömeg kiér
széles utakról
egy szó nem esik semmi
a fény a nyár bedől
beomlik az este

szénfekete fák és kék ég
félig szabad vagyok
ahogy nő az este

Bepillantás

A súlyos, faragott ajtók becsapódtak, a kapualj boltíves üregében megrezzentek a pókhálók.

Az ablakokat befalazták. Szintről-szintre. Azt beszélnek valami özönvíz vagy özönvér lepte el a környéket. Valamikor. Akkoriban többször látták az Iszonyatot malteres kanállal. Vakon merednek azóta, múltjukba hallgatva. A falak mögött kibogozhatatlan remegések futkároznak, egyesek szerint az Iszonyat, mások a nyomorúság elégedetlenkedésére vagy a Fennség bezártság miatti háborgására találhatnak.

A Szomorúság olykor napokat tölt mozdulatlanul diófakarfájú foteljében, a vakablak előtt. Időnként lehunytt Szemhéja alól elmosolyodik -- mintha a vigasztalás szándékának engedve harmadszor és negyedszer is megnézne egy bőrlepszket.

Majd visszasimítja teljes mozdulatlanságát,.

Volt idő amikor egy-egy jólélekbe-költözhetett. Együtt élt pinyekkel, szarkákkal, ősszel leginkább verebekkel de megesett, hogy szomszédos rekeszbe került afrikai oroszlánkölykökkel és égei bíborcsigákkal. Nem erőszakoskodott, nem lett tolakodó. Igaz, ha üreget talált feltűnés nélkül berendezkedett, letelepedve a nyílással szemben, átadva magát a bemélyülésnek. Mihelyst háborgatták megérezte alkalmatlankodását és kopott kartonbőröndjét hóna alá véve távozott.

A háta mögötti falióra a 12-en állt meg valamikor. Éjjelenként köd lepi meg a szobákat, szétmorzsolja a kontúrokat, érvényét veszti a törvényeknek -- a gravitációjának is -- az emlékek szemcsékbe oldódnak, s lebegni kezdenek, akár a kristálycukor molekulák. Reggel lezuhan egy pohár, szilánkjai megvérzik a csendet, s a Szomorúság ilyenkor mintha könnyezni kezdene.

Lelkében egy tökéletesen elhagyott téglalapúlettel, befalazott boltíves ablakokkal.

Hallja, hogy a koromtól megfeketedett falakon belül valaki egy lilium huzatos, öblös karosszékben jóságosan mosolyogva, véget nem érően sóhajt.

Csipo Erika

Kígyóhoz -- lábjegyzet

Ha már itt tartunk, vágjunk a kör közepébe: geometria sehol másutt, de igazán sehol másutt nem létezik, csak az irodalomban. Tekintsünk most el egy időre a dolgot alaposabban szemügyre véve amúgy sem ellentétes, az egymással való azonosságot a látszat ellenére sem kizáró attribútumoktól, mint például az, hogy a geometria a ponttal kezdődik, az irodalom pedig a ponttal végződik, mert ez egymásnak nem ellentmondó két tulajdonság.

Hol is rejlik a lényeg?

A geometria egy ágrólszakadt idealizmus. Egy senki, jobban mondva: Semmi. Szerencsétlennek csak egy baja van, hogy tökéletes.

Mert nézzük, először csak a mértan első alkotóját, magát a pontot.

Van-e pont? Bizony nincs. a pont az Abszolút Tökéletes, mivel nem létezik. (Csak zsongó, tavaszi-sáros földutakkal és páros erdei ösvényekkel csapzott-tarkított lebenyeink között valahol)

A második pont, félreértések elkerülése végett a második vázlatpont -- és most már átnyergelek a vesszőparipára, mértani értelemben --, tehát a második vázlatpont a vonal. Logikai úton bizonyítható, hogy nem létező: mivel pont nincs, ezért sok-sok pont sincs, bármilyen sok.

Végül ráncigáljuk elő fülénél fogva a pont gyermekét, egyenesági leszármazottját, aki eddig a sarokban lapult, beilleszkedési zavarokkal küszködve. Ez a kör. A kerékbetört vonal. Születését és életét Zeus tragédiájához mérhetjük csak, előbb nem állunk meg. Megfogánása és világra jötte annak köszönhető, hogy a körző hegye kijelölte s egyben le is szúrta a kör őst, a pontot, s kitágítva azt létrehozta az új istent. A Semmiből, mint elméleti egységből kisarjadt a bonyolultabb, a semmik szintjén már magasabb rendet képviselő, a gyakorlati megvalósuláshoz közelebb álló-Semmi.

Maradunk annyiban, hogy ez mitológia. Ennek viszonylagos tisztába tétele, a bevezető magyarázkodások után nekiláthatunk a tétel bizonyításának: a geometria sehol másutt, de igazán sehol másutt nem létezik, csak az irodalomban.

Tényszerű azonosságot állapíthatunk meg. Az irodalom és a geometria ekvivalensek például azért, mert ideális tárgyak. Mindkettő lélekvesztője a papír, ahogy a sörital hordozója a sörösüveg. De sem a papír, sem a sörösüveg nem ér egy fikarcnyit sem a tartalma nélkül, csak mint hordozóra van szükség rájuk. A futár léte, szerepe is csak addig fontos, míg át nem adja a parancsot. A palackba zárt üzenetet, mondhatni abszolút nem

Jobbérzésű befogadók persze nem kutatnak üres sörösüveg után -- kivéve ha egzisztenciájuk nincs alapjaiban fenyegetve --, sőt ha ilyennel akad dolguk, rövid úton megszabadulnak tőle. Am ha az üveg tartalmaz, akkor a nektárt elfogyasztják, megemésztik, az üveget pedig a polcra rakják, hogy az, mint egy arany csontváz, örökre emlékeztesse őket a velőre, amit kiittak belőle és magukba építettek. Zsongó, tavaszi-sáros földutakkal és párás erdei ösvényekkel csapzott-tarkított lebenyeik közé valahová.

Megállapítottuk, hogy sem a geometriának, sem az irodalomnak nincs esélye a materiális világban semmiféle posztra, garancia létezésükre az emberi fejekben van. Egy töről fakadásukat azonban nem itt találjuk meg, lényegük valahol sokkal mélyebben és kevésbé plasztikusan domborik ujjaink alá.

A lényeg a pontban van.

Ettől még az sem tántorít el, ha ezzel, igaz, pontnyi méretű, de a támadható felületet nyújtok ellenfelemnek, aki ezt mondhatná: tehát a lényeg a pontban, azaz a Semmiben van. Igen, a lényeg a pontszerű Semmiben van, abban, amivel a geometria, mint ideális, tehát nem létező tudomány kezdődik, és abban, amivel az irodalom, mint ideális, tehát nem létező tudomány végződik. Végződik?

Nem végződik. Ahogy anyagszerűen nincs geometria és nincs irodalom, úgy az ezekhez tartozó legfőbb alkotóelem sincs. Nincs geometriai pont, és nincs irodalmi pont. A geometria elkezdhetetlen, az irodalmi mű befejezhetetlen. Az irodalmi mű lezárhatatlan, mindig lezáratlan, nem lezárt. Lezárt lelhetjük föl benne mi mindannyian, olvasó krisztusok, feltámasztók.

és mit csinál ezközben az író?

Vakarja, mert pont ott viszket neki, az a nyavalyás pont

Kigyantéria, avagy gondolatok a kigyóban

Mottó: Egyszer egy dél-amerikai őserdőben találtak egy döglött Anacondát. A hasát föl vágva egy ember feküdt benne holtan. A szerencsétlen állat egészben nyelte le, és nem tudta megemészteni.

"A nap költött ki, mégis: csonkaság, ami az eleveneségből ered, ez vagyok. Vonalhoz hasonló, aminek ráadásul eleje és vége van, mérhető szakadás a Semmi függönyén: ahol átvillan a nap, ott láthatsz engem. Én vagyok, aki kelthetném, de nem keltem a tengely illúzióját, nem mutatok a végtelenbe kimerevített gerincként. Mert hát hová is mutassak, melyik irányba? Különben pedig én nem mértéke és elrendezője, nagyképű megmutatója álszent mindentudója akarok lenni a végtelennek.

Én magam akarok lenni a végtelen.

Saját kétdimenziós világomban is csak egy másikkal együtt tudnék rendszert alkotni, és az is önkényes lenne. Egy keresztre is csak félig vagyok elég."

-- Kezdenem kell valamit az élettel, ha már elkezdett velem! --
 Liáltott fel kétségbeesetten a kigyó a sivatag közepén. A homokszemek fölfigyeltek, és egymást lökdösve körülvették. Tekintetük mohó és tolakodó volt.

A kigyót ekkor valami ismeretlen ötlettől vezérelve nyugalom szállta meg. Így szólt:

-- Megkezdem magam, mert én vagyok a történet.

A saját farkába akart harapni, hogy legalább egy kis területet befogjon, hogy ne rajzolja folyton saját görbületeit a homokba, apró finom testcselekkel becsapva záródásra törekvő önmagát. Hogy véget vessen végelethetetlenül a messzeségbe folyó kérdőjeleinek. Pontot akart már tenni az úgy végére. Hogy kérdőjeleit akart-e ezzel lezárni, vagy kijelenteni próbált valamit, nem tudom. Annyira bizonyos: egy kis rendre ábilozott. Szóval mindezek miatt a saját farkába harapott.

De mit tesz isten, elsiette a félnótás. Annyira vágyta-várta a változást, annyira féltette leendő, csak rajta álló szépeletét, hogy túl nagy szenvedéllyel vetette magát önmaga után, és leharapta saját farkát.

Ijedtében lenyelte, és borzalmasan megrémült. Csak idő múltával, a rákés emésztés közben jött rá arra, hogy a dolog emilyen formájában nagyobb a realitás, és hogy viszonylag ez a legjárhatóbb út.

így aztán, be nem vallottan, álmaiban a záródás után vágyakozva, a valóságban lassan -- megette önmagát.

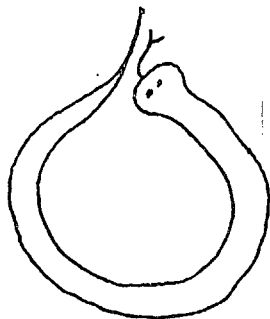
A történetek azonban sohasem fejeződnek be ilyen egyszerűen, mindig csak történetesen. A mi kígyónk is mondott még egy-két megjegyzendőt, úgy a saját vége felé. Mint például "Ez a beszéd" (ezt büszkén), vagy: "Ez meg a nyelv" (ezt fájdalmasan).

Végül elért az utolsó mondathoz, és azt is megkezdte magából:

-- Vajon én mivégre és ki vagyok?

Majd az utolsó szó jogán megpróbált elmosolyodni:

-- Kígy... -- ekkor azonban felfedezte a hibát, ami számításai közé csúszott, és rettentően zavarba jött. "De hát ki fog engem kiejteni, most, mikor már csak egy hang vagyok?" gondolta rémülten, mert nem akarta elharapni az utolsó szót.

...

... hát hol a kígyó? -- csodálkoztak a homokszemek, majd azon kezdtek el vitatkozni, melyikük legyen a pont

A tüdő és a kör

"Hagyomány nélkül olyan ingatag lenne a helyzetünk, mint a hegedős a háztetőn."

(Tevje, a tejesember)

A kör tágítható.

A magyar népművészetben, legyen szó alkotóról vagy befogadóról, kevesen érzik magukat otthon. Civilizáció, urbanizáció, egységesedés, hagyományvesztés.

Mind ezek ellenére azt hiszem, igaza van Berecz Andrásnak, a népdalénekesnek, mikor azt mondja, hogy a szempontok változtathatóak. Nem könnyezni kell a kör fölött, hanem beleszállni, megismerni, tágítani.

Az ápolásban pedig, kiváltképp ha nem csak szóval, hanem énekkel is jár, a tüdő is erősödik. Tágul, ahogy a kör. akkor aztán érvényét veszti a palóc mondás. "Olyá az öregember tüdeje, mint a sálátápálántá, ha beteg. A szélei lehájlották, má csak a közepe működik. Úgy ül a jóllakott gyomron, mint a pãrnãn."

Riport Berecz Andrással

-- Mit értesz ezen, hogy hagyomány?

-- Ez nagyon árnyalt a mi világunkban. Előfordul, hogy nyelvében hagyományörző egy vidék, mert a zenében már borzasztó nehéz begyűjteni azt, ami ma hagyományosnak ismerünk, másutt pedig a zenében könnyű a régiséget megtalálni, de esetleg a viselet ott már csak nagyipari termékekből táplálkozik. Ezt a mi örökségünket, amit itt a Kárpát-medencében, ráadásul nem csak magyar emberektől kaptunk -- hiszen itt a néhány nép egymásra hatásáról van szó --, hát ezt úgy kell értenünk, mint egy sok helyről egybegyűjtött kosárnyi gyümölcsöt, ami közt van körte, barack, szilva, dió, s ez együtt valamilyen ízt ad. Vannak kiemelt helyek, olyan szigetek, amiket a civilizáció nem nagyon érintett, vagy ha igen, hát hagyott még a kutatónak vagy a rajongónak vizsgálható területet, zenében, nyelvben. Erdély ilyen szempontból megkülönböztetett helyet foglal el amitt a keserű politikai helyzet miatt, amely eleve rezervátumba kényszerítette a régiséget a zenében, táncban, nyelvben. De hát ott vannak az egyéb szigetek, mint akár a somogyi nyelvjárás, amely legalább olyan kódex értékű múltat őriz, mint Csík megye vagy Moldva, sok tekintetben.

-- és nem félted azt a kosár gyümölcsöt, amit emlégetté? Mert ez egyre pusztul...

-- Te, hát az közhely, hogy félttem. Nézz oda, féltetni kevés. Mert az, hogy félti az ember, vagy ne adj' isten még el is siratja, azt az előttünk lévő generációkból már nagyon sokan megtették. Ez végtelen unalmas számomra. A kesergésen vagy a dolog féltésén túl egyet tehet az ember, hogy mindenféle magyarázkodás nélkül elkezdi mentgetni, nem azért, mert indokai vannak, vagy észérvei, hanem mert egyszerűen mert szereti, semmi másért. Nem tartozom magyarázattal senkinek. Ez egy csapda, ezt mi az iskolakönyvekben tanultuk, hogy magyarázkodni kell. Ez nem egy narodnyik-mozgalom. Itt valamit mentünk, ami csak rajtunk múlik, amit ha mi meg nem mentünk, akkor elpusztul. Ez egy nép ízlése, gondolkodásmódja, gesztusai, művészete. Attól szép a világ, hogy ezerféle, és ha ez a szín eltűnik, akkor azért mi vagyunk a felelősek.

-- Ezért énekelsz?

-- Egyszerűen nem tehetek mást. Mert ez az, amit szeretek csinálni. Majd az elemzők ebbe a kérdésbe belemennek, nekem erre nincs se időm, se kedvem, nem elemzem se magamat, se mást. Ha én egy dalban fölfedezem a szépségeket, az örök szépségeket, akkor nem állhatok ellent annak, hogy énekeljek. Időszórúnek, mai embernek is eleven gondolatokat nyújtó értékrendszernek tartom a népdalokat. Nem érdekelt az a fajta szemlélet, amely múzeumban kényszerítené ezeket. Ha az ember énekel, akkor mindenféle szomorúság vagy bánat mintha nem létezne. Aki énekel, az magát is, meg a környezetét is vigasztalja. Az ének, főleg ha közösségben történik, összekovácsol. Nincs jobb megelőző gyakorlat agresszióra, gyűlölködésre, mint az együtténeklés. és nincs jobb terápia szerintem a világon semmilyen lelki betegségre, mint egy keserves. Egy keserves a jókedvet hozza vissza, akármilyen furcsán hangzik is. Annyira lecsendesíti a különféle fájdalmakat, hogy ezzel új erőre emeli föl az embert. Utána aztán már jöhetnek a táncritmusok, de amik legelőször és legmélyebből fakadnak, azok a keservek, lassúk.

-- Hangról-hangra, ritmusról-ritmusra ugyanazt éneked a közölség után?

-- Csak szeretném.

-- Szóval mindenképpen törekszel rá.

-- Igen. Minél jobban lehetetlen a dalba, de utána a magamévá tenni, tehát azon a játékon belül, amit az énekes elkövet a dallammal, azon a játékon belül játszom. Variánsok vannak, egy dal sosem ugyanaz, ha pedig lehet, minél több változatban kell megismerni őket, és a változatokban valami közös törvényszerűséget fölfedezni. Ez számomra a tökély. Persze, hogy nem mindig sikerül, de ha igen, akkor maradéktalannak érzem a produkciót. Hogy ha már él, és különféle mozgásokkal együtt képes bánni vele az ember. így tudom magamhoz igazítani a dalt.

Möllner András

Szétvetett lábakkal állt az oszlop alatt
szemeddel már a túloldalon voltál
megkerülted az oszlopot
a lába között

kemény tintapehely
folyik le hidegen
keresed a lehelleted
kikövezett, a fagyban

Ebihal-kvártély
fulladásos másállapot
könnyűbűvár vagy
jézus szívében

Pillanat-alagút
rejtett-anyá
tettetett levél alatt
műbogárra maszturbálasz.

őseiber tiszta kezével
 leteszed elénk a földet
 téged nézhetnek
 és persely
 engem is
 és elzavarnak
 megvilágítanak arasz fénycsóvával
 TUDNI AKAROM MIÉRT
 talán leejtettek bennem egy hamutartót
 csörömpöl mint itt nálad
 kihűltem a koldulásban
 a többiek meg nevettek rajtam
 egyszer tartsd meg a kezem
 hogy feléd tudjak mutatni

Rágyadt harangok felelgetnek
 egymásnak

Minden képen bekerítenek
 képmásaid hangfoszlányok
 belémrugdalnak
 és én írok írok rólad
 míg ők alattomosan nyúlnak
 a Szabad után
 ha éhenhalok is úgy sem merek a szemedbe nézni
 édes istenem
 ölelj át egyszer

Folytatódnak a napok
 de már nem fojtogat a nevetés
 itt nincsen krisztuskép
 münchen állomás egy fillérem sincs
 van két forintom
 nem tudok elküldeni semmit
 itt erőlködnek
 minden márka számít
 ők megkövetelik maguktól
 hogy minél fensőségesebben,
 tisztábban és kétség
 kívül jelenjenek meg
 a skót szurkolók pedig
 a kalapomat akarták szuvenírnek

Most köt a néger nő a fal mellett
 a földön
 dohányoznak komótosan
 majd mindenki rámbámul
 esernyő-világ
 a rohamsisakok átvedlettek
 cigarettát sodrok a koldult dohányból
 rágyújtok

MAGIC LIGHT feliratban egyre ernyedő
és vékonyodó tükörképem
a németeknek csakazért se teszek
keresztbe semmit

Megjelentek az üvegszedők a takarítók
a földönalvók rövidujjúban
a mezítlábasok a nem mosolygók
és a kötekedők
valahol ők az elit az összes többi között
komolyan mondom
nekik innen nincs sehova
nekem még van
nem olyan nagy ez az európa
1,98 DM egy fanta
én az üvegből vizet iszom
mosott üveg
én mostam ki alaposan
Vastag bokájúak ezek a német nők
valaki már állva alszik
9 óra 34 perc
mindenki csak a saját szeméjének örül
a vécézés is program már
nekem is van újságom
Harald Tribune
itt van mindenki
henry fondától jasszer arafatig

de legyünk lényegretörők
csövek újságok fegyverek álarcok
kaja pia és ráadásul mindenki
otthon van
én is
másnap reggel 8 óra
még élek
de hányingerem van a száraz kenyértől
csak le ne gyengüljek
különben a reggel klassz
ha otthon sok az alkoholista
akkor itt mindenki az
vérmosás
vízzel vízzel vízzel
A reggel lehet hogy ilyen
de most már kivagyok ettől az egésztől

Elmúlt egypár nap
Péterrel találkoztam Ulánál
csütörtökön
ma hétfőn van
Párizsban még együtt
ő hazament
mindenből egy nyallantásnyit
hogy tudja az ízét
én örökké a hányásig
Párizs
lopások lógások

kurvák templomok
 felejtődnek
 NINCS IS KRISZTUS PÁRIZSBAN!
 egy napi koplalás után
 2 citromot találtam a sztráda mellett
 és kidobtak egy gauloise-t nekem
 aztán oltári mákom volt
 mikor már meg akartam halni
 elhozott egy stop a Loire mellé
 ebbe a faluba
 és itt ülök egy 300 éves ház
 wc-jében
 vendégszoba
 5 szelet kenyér vacsorára
 és mindjárt levegőhöz jutok
 holnap megyek Brestbe az óceánért
 és elviszem magammal
 mindehová
 Párizsban is kapkodtam
 a levegőt
 és minden sarkon
 hendrixeket meg morrisonokat vagdostak hozzám
 és a pére lachaise tele volt tömve
 gyémántkukacokkal
 fölhabálni a tetemeket
 s a notre dame előtt
 megkínáltak tekilával
 aztán kagylót loptunk a montmarteon
 és majd elhánytam magam
 az egyetemen a lábszagomtól
 elindulok az óceánért
 mert az eiffel-torony elfonnyad
 és lekonyul
 ÓCEÁN
 Ülök a partján a sziklákon
 Magyarország
 A kisebb sziklákról elhajtják a hullámok
 a sirályokat
 és esik az eső
 a bretonok mind fikáznak
 reménytelen eset vagyok
 öregek otthona
 az óceán felől nézve
 reménytelen eset vagyok én
 Loptam
 és holnap is lopni fogok
 és te itt vagy most nagyon
 DE AKKOR IGAZI KOLDULÁS LEGYEN
 és Bretagneban a fészületek
 mosolyognak primitívek
 megutáltatják az embert
 a pátozáért
 és fölülről filmezve
 a kutya lábnyomai a part homokjában
 megmerevedik a levegő
 krisztus szájában

az óceán itt Concarneau-ban
 megkövesedett breton arcok
 szakadozik a felhőzet
 és pontokban világít a nap
 mintha egyszer csak leesne a víz
 itt ülnöm is reménytelen

Lemoshatatlanul tolvaj vagyok
 de nem baj
 az arcom is változik
 beteljesül
 meg kell lépnem a következő lépést
 bármi is legyen az
 a röhejes kis motyómmal
 meg a lehetetlen francia tudásommal
 a bűdös lábammal
 az óceánnal
 de meglépem
 és leveszem a kezem magamról
 és most a kalauz aki
 ha megdöglik sem tud semmit
 csak rámnitni az ajtót
 öreg és udvarias
 és egyenruhás és segít ha azt akarom
 már másodszor kaptak el itt
 de már ezerszer is elkaphattak volna
 nem tudják miről maradtak le
 hogy még most sincsenek velem

zsírfoltok tükörképek
 tükörképem
 A palesztín menekültek is
 vonatban alszanak
 éjszakai beszélgetés
 a franciák meg feléredtek
 egészen émelyítő gusztustalan reggel
 világ omlik össze bennem
 a csavargók
 meg a palesztínok
 ők legalább nem foglalkoznak
 ezekkel a véletlen termékekkel
 vagy az öregek
 akik vagy templomba
 vagy a mentőkocsi hangja után mennek
 cipőtalp alá betét vagyok

Most megint óceán
 ma itt alszom
 kiül mellém a padra
 nézni magát
 és ez gyönyörű
 La Rochelle
 elkaptak a supermarketben
 kövér rendőr csinos asszony
 csinos asszony kövér rendőr

vigyáztak rám ők is
 félttem hogy kitoloncoltatnak
 mégsem olyan szép ez így
 mindenki tudja a dolgát
 különben
 föleszik a szavaimat a dallamok
 képek szakadnak rám
 ahogy állok kukán a Vidámpark közepén
 és kiabálnak mutogatnak rám
 a játékszerekről
 leszaggatják rólam lopott dolgaimat
 szép lassan eltűnők
 és ők egy ponton én leszek
 metronóm-szemrebbenés
 és az első nap mikor elindultam
 lettem elsőáldozó

Már két napja egy vendégségben
 órákat feküdtem délelőtt
 üvegfal
 felhők üvegfal
 egy boxer dörgölőzik és lejtő
 végtelen jegenye
 megállt minden
 nem kíváncszom sehova
 nem megy az út a lábam alatt
 talán alszom is
 földön a tenger
 fehér házak
 festő vagyok igazán
 megérinteni a pontokat
 lépésselőny
 hogy nincsenek utak választanom
 megszabadultam tőled is
 te rohadt véletlen
 bárányok
 egy pohár bor
 a jég hátán
 luftballon
 nem vagyok turista
 nem vagyok jelzés
 én és egy pont vagyunk a képen
 megérint a pont
 jéggömb
 hozzámragadt felhők
 alamcsutka
 ez is sebtapasz

Nem bírom megállni hogy ne írjak
 itt a vonatban
 egyikről a másikra gyűjtök
 nincs gyufám
 tegnap ilyenkor
 még zsákokat cipeltem
 egy atomerőmű mellett

tehéntemető
 átfurakodni a tömegben
 sötét van
 megvakultak a toulousi boltosok
 ventilátor-harmatcseppek
 jó lesz reggel

Marseille
 este érkeztem
 örült archaeológus stopommal
 majd beszartam a félelemtől
 lemosták a vonatot
 lámpák súrolás gépek súrolás lámpák
 kiáltások robaj
 szintisza álom
 és remegtem a hidegtől
 arabok arabok
 itt mindenki az a váróteremben
 pózokat vesznek fel és alszanak
 a szag émelyít
 két szál cigi után is
 gyönyöröden kel föl
 a nap
 kapar a torkom és rendőrök
 hideg a kő
 Földközi-tenger
 indulok

öregkikötő
 emberemlékezet óta
 Balise Cendarsx találkahelye
 szétrugtam a reggeleket
 a megfigyelés szabadságával élve
 a spanyol festő 3 szál cigit kér
 elveszett a csomagja vagy mi
 Spanyolország
 magyaráz valamit a hajókról
 a megfigyelés szabadságával élve
 ez megkap
 a fáradt reggeli napsütésben
 kábítószeres néger nő
 bevackolva magát
 perce cigit kér
 és yacht klub
 hajóznak a franciák
 de nincs közük Marseilléhez
 és a spanyol befogja a fülét
 sziréna

Burjánzik a meleg az ember testében
 most október közepén
 csak az átutazó
 ő ér valamit itt
 meg a százkettedik komp ami kiköt
 kéne már enni valamit

Csodálatos Marseille
 a vérzőfejű német
 és az arabok mindent megpróbálnak
 szétrepesztett templomajtó
 megmozdulnak a hajók
 és a szendvicsemlő egyszer csak pisálni kezd

Csodálatos Marseille
 elhagyott wigwamok
 a szél
 a szél zacskót fúj a lábamra
 holnap indulok tovább
 emlékeket gyűjtöttem a spanyollal -- reggel
 nagyon igyekezett
 a megfigyelés szabadságával élve
 most Toulon van
 mennyi mindent nem írok le
 ez már nem Marseille
 és a vérzőfejű német kukából iszik
 lám eszembe jutott
 ezek után nem tudok szobában ülni
 a spanyolt is elkapták a vonaton
 rémület
 rábeszélés

Most meg kihalt a tér
 árnyék
 a golyósok elmentek
 a tengerparton fogok aludni
 ez St. Tropez
 elváltozott könnycseppek
 mindenkinek gyanús vagyok
 végirőhögtem a délutánt
 fakultatív programok
 és Mirelle Mathiau fogínyei

Hiába
 reggel
 a nap még erőlködik
 ködfoltok a tengeren
 a halászhajók eltűnnek
 vitorla
 Lermontov verse is itt van
 és a kövekről visszajön a nap
 formákat kölcsönöz
 átsüt a temetőkapun
 és megint sziréna

Ezekben a hullámokban meg lehet bízni
 Cannes
 fényképről ismert a táj hát igen
 nevetséges éttermek a parton
 már esedező mellű nők
 én meg viharászok
 elmegy a kedvem mindentől

és a fényképeim elvesznek
 minden város előtt azt érzem
 itt találok valamit ami segít
 és nincs
 és nem
 és most Nizza meg Olaszország
 nem tudom
 értelmetlenül nagy yacht
 és eltörpülnek a bolyák
 megtöltődik homokkal a lábujjak köze
 PROBLÉMAK
 haza kéne már menni a francba
 semmit nem talál az ember
 és nekem Cannes-ra nincs szükségem

Olaszország
 lélegzetviassafojtva
 itt van az ember teljes terjedelmével
 itt van az őszinteség is
 rémtemplomban ülök
 San Remóban levetkőzött a nap
 gyorsan és
 gyönyörűen csinálta

Mindenki meg van szentelve Genovában
 és a sikátorok olyan szélesek
 hogy szinte lehetetlen átszelni őket
 a tenger felől kéne érkezni
 mutogatnak
 mosolyognak
 elátkoznak
 és az olasz nők
 krisztus mint egy szűnyög
 Olaszország--Brazília meccs
 a kocsmában
 égnek már a neongyertyák is
 visszahívnam Marco Polót
 és mutogatnánk egymásra
 óriási löketet ad ez a város
 a csavargónak
 Lepakcsolták a villányokat
 és megint sikátor
 majdnem megint éhenháltam
 kekszet eszek
 megrémülök
 a rendőrök korán kelnek Genovában
 vészsugárút a hegyen át
 elengednek
 pedig már hazakészültem
 vigyorogva
 egy cigaretta
 és különféle hangok a csúcsok felől
 nem ijedtem meg
 egész kórus visszhangzott bennem
 az olasz meg csak gúnyolódott

megrémültem az árnyékomtól
és bőködtem az olaszt
át az Apennineken
csak néha fölhorkant

Milyen praktikus a szemétösszeszedés
Firenzében
kikerültek és lemondás
egy házat láttam egy hegyoldalában
jó lett volna ott meghalni
fáj a gyomrom

A reggeli templomok melegsége
népszerű freskók gyűlölködései
egy chilei szedi össze a szemetet
a papok misét tartanak
ha nincs senki akkor is
ez szép főleg mikor
az alleluját énekli
józsef soha nem fogja megsimogatni
jézus fejét
ezen a festményen
megerednek a túlrajzolt izmok
meghagyom magamnak
a gyertyák rezdületlenségét
szerteágazó gyertyacsomó vagyunk
hát csak világos lesz már

Van vándorbotom
itt Assisiben érzem először
hogy szembejöhet valaki ismerős
égek belül
krisztusnak meg lehet számolni a bordáit
a tárgyakat megfogni használni
meg ilyesmi
ezerszer ugyanabból a célból
és krisztus árnyéka
mint mértani test
szakad el a földtől

Három hete vagyok Európában
Reggel
most meg már pisztollyal rohannak
utánam a rendőrök
vihogok
éjszaka jégcsapokkal
és szüzekkel álmodtam a tekepályán
az egyik pap meg banánt evett
megéreztem világi volt
elszívtam egy cigarettát
és minden lobogni kezdett

Most süt a nap
száraz a föld
harapós a táj
és tenyérbemászó

lökdösöm magamról
 az otthonhagyott gondolatokat
 mire hazaérek talán sikerül
 spirál árnyék
 jövedelmezz
 Havasok alatt terpeszkedek
 az ősszel
 itt már nincs turista
 Gubbio
 ez örület
 hogy mit ki nem találhatnak
 gyertyagyújtó-automata
 óriási
 ilyenkor lehánynék mindent
 ezüstösen csillognak a szobrok
 lopott könnycseppjei
 sztanioipapír
 szürkehályog

Ravennában pihenem ki az éjszakámat
 egészen rémisztő volt
 külváros szintén tekepálya
 gyárak
 köd és hideg de dermesztő
 kétségbeesett burkolódzásaim
 és menekülésem egy ház liftaknájába
 és reggel
 és Ravenna
 és Velence kígyózik
 ha neki ez így jó
 és a moszkva parti sétákat
 játssza a SANT Marc téri zenekar
 avagy kígyóznak a bédekker-fejek
 behallatszik a templomba
 krisztus meg
 mint saját tanítványa
 hegyezi a fülét
 újfent cigarettát kértem
 újfent elkaptak a boltban
 és próbáltam elhessegetni
 de horogkeresztek voltak a templomban

úgy érzem magam
 mint az aranyfácánban Szinbád érezte
 éj
 nem hiszem el hogy ez szó
 és jönnek a hangok
 györfödik a szemem
 a nők után is
 a nők előtt is
 most már magyar rigmusok
 és ferdeszemű csoport
 és körmök
 napszemüveg
 a régi-régi galambszar a vállamon

krisztusképekért jöttem
 és vagy egyet sem
 vagy csak azt láttam
 ketté kell vágni a galambokat
 és úgy árulni
 úgy is robot
 úgy is fényképezőgép
 úgy is lement a nap
 visszapattant a kalapács
 ezek a galambok annyit esznek
 hogy már repülni sem tudnak

Hajnalban hajón ültem
 köd
 csak a sirályok fehérek
 175 g nápolyi nyomja belém a levegőt
 átülnék a szemközti köhöz
 holnap hazaindulok
 és illat felhő ült mellém
 és az illat itt van még régről
 mindennek olyan messze nyúlik a keze
 verébázás
 könnyelmű törölközés
 pedig nyakonöntött
 Leereszkedem a másfél kilométeres
 kamionhang-barlangba
 kínoznak a dörgések
 kirohantam a borkereskedővel
 Velencéből
 aztán leköptem magam
 a szembeszélben
 egészen a jugoszláv határig
 az ausztrálok is ide jönnek
 jó nagy darab markáns legény kezefog

Különben ma kétszer is leköptem magam
 persze másodszor is véletlenül
 Zágreb
 az ilyen pályaudvarokon
 mindent szabad
 cigi után nézek
 megenyhültem
 szép óvatosan felszögeljük magunkat
 és intézünk egypár szót
 indul a vonatom
 mondja egy kiskatona
 kisiet
 meginnék egypár felest

Orrbevágás
 tikház
 tikháj
 Jugoszlávia elaludt menet közben
 hentesek élcelődése
 és menekülés a gyorsvonatra
 Nagykanizsán

Vékony villamoscsengetést akarok
 egy lányt
 az apácák beesettségével
 és mégis
 az Antarktisz fagyával
 folytatódnak a sínek
 vénül a ropogás
 süllyednek a sínek
 a visszatérő kamion-barlang
 hamutartó-csengések
 templom-temető
 krisztus romjait ha látnám
 összeraknánk az új istent

Hogy itthon vagyok
 már csak a félelmem a vágányoktól
 mert újra lezárták a sorompókat
 és ennyi
 talán
 de két óra az hosszú idő
 a lányok
 el akarnak zavarni
 és hazaérek
 5 hét
 kényszerzubbony is lehetne
 ez mind
 tényleg a holnap
 szürke-fű
 és szürke joghurtosdoboz után

DE VISSZA KELL VALAHOVA MENNI
 kocka
 sugárnyaláb
 minden csak részecske
 felhasadt az ínyem
 fogmosás közben
 a szendvicsemler
 egyszercsak pisálni kezd.

Szétvetett lábakkal állt az oszlop alatt
szemeddel már a túloldalon voltál
megkerülted az oszlopot
a lába között

kemény tintapehely
folyik le hidegen
keresed a lehelleted
kikövezett, a fagyban

Ebihal-kvartély
fulladásos másállapot
könnyűbúvár vagy
jézus szívében

Pillanat-alagút
rejtett-anyja
tettetett levél alatt
műbogárra maszturbálasz.

Megindultál a fal felé
LEGALABB A SAJÁT UTÓDÉSEDRE
FIGYELJ BAZ' MEG!

Leverem a cigiről a hamut
bekeverem magam
a teába

Azt mondták a kószolók
igyekezz
a cukor felé!

Nehezülő éhezésem

kiköveteli az almából a jobbikat

átfutok aztán hozzád

-- egyszerű macskakövek --

-- combok hajlataiban --

-- szőrök a fehéren --

Arcom, az a lepedőhöz tapadt!

a véredet kívánja

homlokom az ágyhoz dörzsöl

-- kegyetlen vízcseppek --

-- sakálok kapnak így --

-- a vadászt keresem --

A fridzsider? elhidegülsz?

segítek én

áporodott hajlam-bűz, ki!

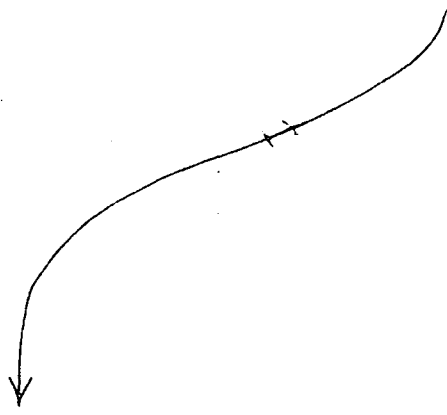
-- a folyó --

-- Atvetődött a gáton --

-- ha tiszta lenne legalább --

Deák Botond

A nyitókát

Lantos Edél

Opauskai István

Tumbó Mária és főleg

Szeljék Gyuri kőszta öme.

Petruska Helga ista a bevezetőt.

Es aki a növeghet nyeste, összekapargatta:

Tölgyes László

Tumbó Mária

újszerű

(érted: felgyűlés, ...)

A. Lap kivételével a felőlőg nem becsükelteskel.

1990. márc.-ápr.

Ha van valami, mond meg, alóluid, akkor nincs bennindit (bábit, ahinek a nevét a lapban olvas-
had - KILGENSEIN!!!), meg BTK "6-000", ha gyűjti németet! Perce csak ha

